

STATEMENT OF THE OWNERSHIP, MANAGEMENT, CIRCULATION, ETC., REQUIRED BY THE ACT OF CONGRESS OF AUGUST 24, 1912,

of Zvaigzde published quarterly at Philadelphia, Pa., for October 1 1932.

State of New York
County of New York

} ss.

Before me, a Notary Public in and for the state and county aforesaid, personally appeared Rev. A. M. Milukas, who, having been duly sworn according to law, deposes and says that he is the owner in partnership of the Zvaigzde and that the following is, to the best of his knowledge and belief, a true statement of the ownership, management (and if a daily paper, the circulation), etc., of the aforesaid publication for the date shown in the above caption, required by the Act of August 24, 1912, embodied in section 411, Postal Laws and Regulations, printed on the reverse of this form, to wit:

1. That the names and addresses of the publisher, editor, managing editor, and business manager are:

Name of —	Post Office Address —
Publishers, A. Milukas & Co.	3654 Richmond St., Philadelphia, Pa.
Editor, Julia Pranaitis	3654 Richmond St., Philadelphia, Pa.
Managing Editor, A. M. Milukas	64-25 Perry Ave., Maspeth, N. Y.
Business Manager, A. M. Milukas	64-25 Perry Ave., Maspeth, N. Y.

2. That the owner is: (If owned by a corporation, its name and address must be stated and also immediately thereunder the names and addresses of stockholders owning or holding one per cent of total amount of stock. If not owned by a corporation, the names and addresses of the individual owners must be given. If owned by a firm, company, or other unincorporated concern, its name and address, as well as those of each individual member, must be given).

A. M. Milukas, 64-25 Perry Avenue, Maspeth, N. Y.
Julia Pranaitis, 3654 Richmond Street, Philadelphia, Pa.

3. That the known bondholders, mortgagees, and other security holders owning or holding one per cent or more of total amount of bonds, mortgages, or other securities are: (If there are none, so state). None.

4. That the two paragraphs next above, giving the names of the owners, stockholders, and security holders, if any, contain not only the list of stockholders and security holders as they appear upon the books of the company, but also, in cases where the stockholder or security holder appears upon the books of the company as trustee or in any other fiduciary relation, the name of the person or corporation for whom such trustee is acting, is given; also that the said two paragraphs contain statements embracing affiant's full knowledge and belief as to the circumstances and conditions under which stockholders and security holders who do not appear upon the books of the company as trustees, hold stock and securities in a capacity other than that of a bona fide owner; and this affiant has no reason to believe that any other person, association, or corporation has any interest direct or indirect in the said stock, bonds, or other securities than as so stated by him.

5. That the average number of copies of each issue of this publication sold or distributed, through the mails or otherwise, to paid subscribers during the six months preceding the date shown above is _____

(This information is required from daily publication only.)

A. M. Milukas, Business Manager.

Sworn to and subscribed before me this 29th day of March, 1932.

(Seal)

Allan Miller
Notary Public.

My Commission Expires March 30, 1933

„ŽVAIGŽDĖ“--BERTAININIS ŽURNALAS.

DVIDEŠIMTI DU METU buvusi savaitiniu laikraščiu „ŽVAIGŽDĖ“. Tria metus ėjusi kaip mėnesinis žurnalas, nuo 1925 m. eina kaip bertaininis žurnalas leidžiamas A. Milukas & Co. B-vės iš Philadelphia, Pa. 3654 Richmond Str. Pavienių „Žvaigždės“ knygy kaina 50 centų, metams prenumerata 2 dol.

SPALIU — OCTOBER 1932 M.

GERUCIO — KUN. J. BALVACIAUS LAISKAI

KUNIGUI A. MILUKUI.

Užprašymus ir pinigus „ŽVAIGŽDĖ“ 3654 Richmond St.
adresuokit: Philadelphia, Pa.

ALp 2217

Gerutis — kun. J. Balvačius.

VILNIAUS REIKALAS.

Nepriklausomoj Lietuvoj įsteigtas „Vilniaus Geležinis Fondas“. Fondas augs ir stiprės kol mūsų Vilnius vėl bus mūsų. Fondo pagrindinis kapitalas bus panaudotas tik ypatingai svarbiam reikalui atėjus, ir tai tik su Lietuvos Respublikos Prezidento sutikimu. Kaip Vilniaus atvadavimas rūpi visai Lietuvai, tai taip Vilniaus Geležinį Fondą remia visi lietuviai, neišskiriant svetur apsigyvenusiu. Taigi, Vilniaus reikalai čia vėl kreipiasi į jus, Amerikos lietuviai!

Vilnius amžinoji Lietuvos sostinė „negali dingti: mes be Vilniaus nenurimsim! Lenkai okupuoja Vilnių tik laikinai. Nuo lietuvių susipratimo ir nuo Lietuvių Tautos vienybės priklauso lenkų okupacijos sutrumpinimas. Vilniaus Geležinis Fondas yra tam rimta priemonė. Lietuvos žmonės perkasi „Vilniaus Pasus“ ir aukoja savo centus fondan su tikslu Vilnių išvaduoti. Kad Vilnius lenkams priklauso tik laikinai, nevien lietuviai taip tiki, bet ir galingas lenkų ir mūsų kaimynas, rusai. Stai lenkai šiomis dienomis pasirašė su rusais „nepuolimo sutartį“. Lenkai tikėjosi, kad rusai bus jau pamiršę Vilniaus bylą. Bet Rusų Sovietų valdžia viešai per radijo paskel-

bė, kad Vilniaus klausime Rusai neišsizada savo žodžio duoto 1920 m. Lietuvai. Po šio lenkų diplomatinio nepasisekimo jie bandė Vilniaus klausimą „likviduoti“ iš kito galo: lenkų įkvėpti laikraštininkai buvo paskelbę Amerikos spaudoje, kad Lietuva atidarė lenkams vartus per Lietuvą važiuoti. Bet ta „naujiena“ pasirodė besanti grynas išmislas. Lietuva į visas tas lenkiškas gudrybes atsakė Vilniaus Geležinio Fondo įsteigimu!

Amerikos lietuvių organizacijos, susivienijimai, dragijos, klubai ir skaitlingi biznieriiai, — paremkime tą Lietuvos puikų sumanymą! Atminimui to istorinio fakto, kad 1920 metais, kaip Gedimino, Keistuolio ir Vytauto laikais, lietuviai vėl pilnai valdė Vilnių nuo rugp. m. 26 d. iki spalio m. 9 d. — dabar mes, amerikiečiai, per tą laikotarpį, sukruškime ir nelaukdami specialių paraginimų, eikime Lietuvai į Vilniaus atvadavimo talką: pareikalaukime ir įsigykime sau kiekvienas po Vilniaus pasą ir kad, tie mūsų pasai būtų iškalbingesni, — klijuokime į juos Vilniaus gražius ženklelius. Surinkti už Vilniaus Pasus ir Vilniaus ženklus centai eina Vilniaus Geležinin Fondan. Klausykite ką skambina Laisvės Varpas Kauno Karo Muzėjaus bokšte: už Aušros Vartus, Gedimino Pili, už Vytauto Karstą!

MUSU KULTUROS ISTORIJAI.

GERUCIO — KUN. BALVACIAUS LAISKAL.

Sitame skyriuje talpiname visą, kas rišasi su mūsų kultūros istorija. Kitkart menkos vertės nuotikiai padeda praeities tyrinėtoji nušviesti tikroje šviesoje dalykų stovį.

Patyrimas mus pamokino, juog daug, labai daug garbingų savo kultūrinių darbų lietuvių visuomenė palaidojo užmiršimo jūroje. Kaip mažai tezinome apie pirmosios XIX amžiaus pusės Lietuvos mylėtojų darbus! Nedaug tezinome ir apie Daukanto, Valančiaus laikotarpio tautiškus darbininkus. Paskutinio XIX amžiaus ketvirtadalio („Prieš-Aušrio“, „Aušros“, „Varpo“, „Tėvynės Sargo“ — iki spaudos atgavimo Rusijoje) laikų šimtus mūsų kultūros darbininkų, net stambių stambiausių, baigiame skandinti užmiršimo bangose.

Pirm keliolikos metų Susivienijimo L. R. K. seimas Worcesteryje paskyrė 100 dolerių premiją už surinkimą medžiagos Gimzausko, vieno didžiausių Lietuvos veisuomenės budintojo iš amžių letargo, bijografijai. Buvo kalbinta net keli rašytojai, kad užsiimtų tuom darbu, kuris būtų nušvietęs nevieną iš mūsų atbudimo istorijos svarbių svarbiausia nuotikį ir pačiam tyrinėtoji.

nemaž garbės būtų suteikęs. Bet visi raginimai niekais virto ir daugelio dalykų žinovai jau nusinešė savo žinią į kapus...

Kiek gražių gražesnių literatiškų darbų žuvo per lietuviškų redaktorių ar anų padėjėjų nesusipratimą (Dr. Ralio „Odisejo plaustas“ „Varpo“ redakcijoje ir k.)... Inžinieriaus Vilkutaičio, — Dr. Gaidžio, J. Miglovaros, J. Serno, Kalnėno — Andžiulaičio, Mašiotų, net vyskupo A. Baranausko, profesoriaus Jauniaus ir daugelio kitų gražus veikimas argi paminėta mūsų spaudoje, kaip pridėra?

Kiekvienas lietuvių literatūros mylėtojas tarp gabiausiųjų mūsų literatų, giliausiai lietuvišką kalbą ir anos dvasią žinojusių, turi paminėti ir kun. Balvačą (J. Gerutį). Pas anglus Sekspiras ir karaliaus Jokūbo (King James) Sventraštis yra laikomi reikalingiausiais veikalais anglų kalbai išmokti. Tokią pat rolę ir mūsų Gerutis turėtų lošti pas norinčius tobulai mokėti lietuviškai rašyti. Jug ir velionis Jablonskis daug, labai daug nuo Geručio lietuvių kalbos mokinosi.

Siame „Zvaigždės“ žurnale pagarsiname Geručio — kun. Balvačiaus pluoštą gromatų, rašytų kun. A. Milukui:

• • •

GERUCIO LAISKAI.

1903 23—XII

Garbus Tėveli!

Numeryje 9 Dirvos—Zinyno, lakšte 118, metu 1903, spalio mėnesio brošurkė: „Jonukas Kar klynas eina Lietuvos pažintų“ tapo klaidin gai paskaityta tarpu mano rankraščio. Mylėk. Dieve! tai bais negerai. Autorius dėl politišku atžvilgių pasirašė joje pseudonimu „Bajorų Prietelis“ ir toks parašas tepalieka butinai. Maloniai meldžiu pataisyti. Nepataisius, man prisieitų skaudžiai nukentėti.

Tamstos tarnas

J. Gerutis.

1903 m. Gruodžio 23—4

Adresas.

Russie. Kovenskaja gub. Novoaleks. ujezd, st. Dusiaty. Ks. Balvaču. Peredat J. Gerutisu.

(Minėtas veikalas buvo Geručio rašytas, tik iškėlus autoriaus vardą, jam pasidarė nemalonus. Red.)

(be datos)

Garbus Geradėjau!

Parašiau „52 Pamokslu be kunigo“ ir paskyriau tiems, kurie šventadienyje negali išeiti bažnyčion iš kokios nors priežasties.

Drensu klausti Tamstos, ar galėtumei atspaudinti juos Amerikoje ir kiek reiktų užmokėti? O rasi ir nieko nereiktų dovanojus rankraštį ir pelną spaustuvei? Išviso yra 100 paprastų arkužų, rašytų storomis ir aiškiomis raidėmis. Pas mus spaudos nėra, kaip nėra. Ir sako nebūsią. Būk sulenkėję Lietuvos Didžiūnai pakišę Petraplyje riebę pakiši, kad mes neturėtume knygų savo amžiu. Ešą, būdami tamsūs, greičiau pavirstą į lenkus. Nesuprantu, kodėl taip visi brangina Lieuvius, juog vieni tempia ant savęs, kiti vėl ant savęs?

Dabar ėmiau rašyti Susiskaldėliai — ir Pašvaitoriai“. Išrodysiu Lietuvos dvi nelaimi, skaldymą žemės tarpu brolių ir atsidėjimą viengungių ir mergų ant nereikalingu pašvaitu.

Tapus atspaudintai „Siapus ir Anapus grabo“ atsiųsk man vieną egzempliorių par Varšuvos cenzurą.

Lik sveikas ir linksmas

Tarnas tautietis

Jonas Gerutis.

Adresas

Russie. Kovenskaja gub. Novoaleks. ujezd.
st. Dusiaty. K. Balvaču. Peredat J. Gerutisu.

---

29 IX, 1905

Dvasiškas Tėveli!

Ačiū nuoširdžiai už gromatą ir už visas žinias. Gromata ėjo kone mėnesį. Knygų negavau, dar ir „Zvaigždės“ teipos. Gavęs parašysiu Tamsta antrą atvėji.

Aš pertaisiau „Apeigas R. K. Bažnyčios“ ir „Sodžionių Teoliogija“ ir, bent kiek jiedvi papildęs, perrašiau išnaujo. Tuodu rankraščiu yra dabar Peterburge, Akademijoje pas propesoriu. kun. Dambrauskį. Jeigu Tamsta panorėtumei daryti kuomet antrą laidą, tat prašau daryti pagal p a t a i s y t a j a. Zinoma, tas pats darbas kitsyk' atkartotas visuomet esti dailesnis. Vedu nutarėva su kun. Dambrausku palaukti, kuolaik Tamsta išparduosi pirmąją laidą. Tada tik spauzdinti a n t r a j a Vilniuje. Tai dėlto, kad Tamsta neturėtumei nuostolio. Bet tai tuomet tik darytuva, kuomet Tamsta neketintumei išviso daugiau spaudinti. Man regis, antra laidą bus reikalinga, nes žmonės yra labai ištroškę dvasišku knygu. Tamsta neprakištumei, tečiaus pelnytumei, papiršęs „Apeigas“ ir „Teoliogija“ mūsų knygyname: Rygoje, Peterburge ir Vilniuje. Jie padėtų paleisti žmonėsna beregint. Vieni Amerikiečiai kana ar įveiks greitai išpirkti?

Turiu be to tris veikalus butinai gatavus. Rasi prisieis ir tuos varyti už vandenyno. Tai dėlto, kad su mūs ten Cenzura negalime susikalbėti. Grynai lietuviška terminologija yra jai ašaka širdyje. Ji negali liautis nepalikusi Trai-

cės bei Zyvatų. Trejybė ir Yšėjus išrodo jai bjauri tikėjimo klaida. Taigi, matai Meilutytis, kas šiame pasaulyje dedas!

Tuo tarpu baigiu išversti iš vokiškos „Moterystė“ ir jos Seimyna“, „Moterystė kaipo Dangaus sėkla“.

Dvasiškas Tėveli, Lietuvos Džiaugsmė likk sveikas ir visų mylimas. Amžinas Tamstos tarnas.

Jonas Gerutis

1905. Rugs. 16—29

Adresas. Russie Kovno. Novoaleksandrovsk Dusiaty. K. Balvaču.

1905, 13. X

Dvasiškas Tėveli!

Bišoffo Bankiningo agentas — jis gyvena Bre-mene — pranešė man, kad jis gavęs skrynę su knygom mano vardan 6—19 Rugsėjo ir išsiuntęs Gudijon. Iki šiol aš jų dar negavau. Klausinėju vienur ir kitur, bet niekas sakos neregėjęs. Parašiau pas Virbalių stoties valdininką. Atsakymo dar neturiu. Kana kas čia bus iš to. Nejaugi siuntinys pragaištu? Antraip vertus, nebūtų ir didelių dyvų. Mūsų karalystėje pragaišta kai-kuomet vagonai, tai ką čia bekalbėti apie skry-

nute. Negu Tamstos kvitas padės man suvokti pragaišėlę — skrynelę.

Siunčiant sunkius daiktus reikia šiteip adresuoti:

Russie. Stancia Abele. Libava Radzviliški. Kov. želez. linij.

Siunčiant menkesnius iki kelių svarų, reikia rašyti: St. Dusiaty. Novoalessandrovsck. ujezdza, Kovensk. gub.

Pas mumis paštai priima tik gromatas ir lengvesnius pakietus, o pūdu ne.

Ačiū nuoširdžiai už „Zvaigždę“, gavau jau du numeriu.

Rašiau pas Tamstą 16—29 šio mėnesio. Rasi būsi gavęs?

Ketinu duoti Tamstai nedidelį „veikalėli „Kunigo Giminė“. Ar priimtumei?

Likk sveikas ir visų mylimas.

J. Gerutis

(Balvočius)

1905 m. Rugs. 30—13 d.

Dusetas.

Pr. Malonėčiau žinoti, kiek Tamstai kaštavo visi trys veikalai, kiekvienas skyriumis, paver-tus į rublius. Kiek „Siapus.... Grabo“?

Kiek „Apeigos R. K. B.“?

Kiek „Sodžionių Teoliogija“?

Kiek buvo atspaudinta egzempliorių žėdno veikalų?

10. XII, 1905,

Dvasiškas Tėveli!

Tamstos gromatą, rašytą 7—20 šio mėnesio, gavau.

Mišių nelaikiau dėlto, kad knygų dar nemačiau. Kur jos dingę, nėra žinios. Iš Bremeno jos išėjo Maskolijon 5—18 Rugsėjo. Turiu duplikatą (Frachbterief) nuo agento Heckemanno, kaip ir Tamstą, ale kasgi iš tol Kame vien klausiu, niekas sakos neregėjęs. Dagi Virbalų stoties valdininkas ir šis pasisakė nieko nežinąs. Kreipiausi Varšuvos Cenzuron, bet atsakymo negavau. Ką turiu dabar daryti, neišmanau. Prašiau p. Heckemanno, kad jis pats jieškotų. Tai yra negera, kad nenurodyta paskutinė gelžinkelio stotis, A b e l ė (Kovensk. gub.). Dusetas yra tai pačtos stotis, o pačtas sunkių daiktų nevežioja. Vežioja tik gromatas, duplikatus ir kitus lengvus daigtus.

„Zvaigždės“ gavau tik tris numerius. Visokią korespondenciją sustabdė, nes streikuoja kone visa Rusija. Miestuose yra revoliucija.

Pazadėtus veikalus nusiųsiu Tamstai.

J. Gerutis

(Balvačius)

1905 Lapk. 28—10 d.

Dusetas.

Adresas Kovensk. gub. Novoaleksandr. ujezd
st. Dusiaty.

---

20. II, 1906

Dvasiškas Tėveli!

Tik ką buvau įleides grotamą pašto skrynelėn, kuomet gavau Tamstą rašytą 3 d. Vasario. Nebekartosiu to ką tenai parašiau, paklausiu tik, rasi Tamsta sutiktumei priimti rankrašti, kuriam vardas yra:

„Pamokslai be Kunigo“

Yra tai populiariškas veikalas, mano rašytas, paskirtas tiems katalikams, kurie iš kokios nors priežasties negali ateiti šventadienyje bažnyčion, yra priversti sergėti namus, vaikus ir galvijus. Tokių pamokslų yra 52 ir kiekvieno priešakyje stovi tos dienos Evangelija. Viso labo yra apie 74, paprastų arkužų. Užmokesnio už parašymą nereikalauju.

Kas link kitų veikalų, bus dar laiko pasikalbėti, susirašyti.

Paš mane apsireiskė keistas projektas. Aš ketinu nupirkti nuo Tamstos visus neparduotus, likusius egzempliorius: Siapus..... Grabo, Apeigų ir Sodžionių Teoliogijos ir pertraukti juos Kunnan. Ale dar nesikalbėjau apie tai su š. Kazimiero Draugija, kuriai pro bono publico priderėtų, jei nevisiškai dovanoti, tat atiduoti visas knygas už pusę kainos. E Tamstai aš pristatytčiau pataisytus rankraščius ir galėtumei leisti, panorėjęs antrą laidą.

Taip pranešk, ar siųsti „Pamokslus“?

Mišias kaipgi laikysiu, kad knygų neturiu.

Visi rankraščiai turi aprobatą Mohilevos Arcivyskupo.

Tuomtarpu sveikinu Tamstą amžinas tarnas
J. Gerutis

1906 m. Vasario 7 d. — 20

Adresas sunkiems daiktams:

Russie, Koven. gub. st. Abele, Radviliški.
Kalkunsk žel. d. Pastoru Balvaču.

Adresas lengviems daigtams kaip va: gromatams, gazetoms, dublikatams etc. St. Dusiaty, Kov. gub., Novoaleks. ujezd.

---

20. II, 1906

Dvasiškas Tėveli!

Keista yra liktynė tos skrynios su knygomis, kurią Tamsta paleidai mano vardan pernai, bene Rugsėjo mėnesyje. Iki Virbalų ji atėjo žmoniškai, bet persisvėrusi par sieną paklydo amžinai. Visupirma užkreipė Aleksandrovan, Varšuvos gub. Potam atsidūrė gret Kaukazo, stotyje Aleksandrov Kursko — Charkovo — Sevastopoliaus linijos.

Kiek aš markių sugadinau berašinėdamas visur, kiek vargo turėjau ir visgi knygų neturiu dar. Vis tai primaitojo kvaišas agentas Bremene. Jo parodyta „stancia naznačeniija, Aleksandrovsk“. Kadangi tu Aleksandrovskų yra Mas-

kolijoje bent 10, užtat skryne ir važinėja sau po visas. Gavęs kuomet — jei gausiu — turėsiu sūrai apmokėti jos kelionę.

„Sodžionių Teoliogijos“ teipos dar negavau, nors Tamsta ir sakais išsiuntes 1 egzempliorių. Zvaigždė atėjo 1 ir 2 numeris.

Tamstos amžinas tarnas

J. Gerutis

1906 m. Vasario 7—20

Mano adresas sunkiems daiktams yra šis:

(kaip pirmiaus. Red.)

Lengviems daiktams kaip va: gromatoms, gazetoms.

(kaip pirmiaus. Red.)

Pr. Zinoma prie adreso reikia pridėti

Russie (Russland).

---

27. II, 1906

Dvasiškas Tėveli?

7—20 šio mėnesio paleidau pas Tamstą dvi gromati net.

Tik ką gavau 1 egzempliorių „Sodžionių Teoliogijos“. Man buvo malonu, paregėjus savo darbą; vadinasi, ir aš pridėjau bent vieną plytelę prie Tėvynės rumo. Bet visa garbė palieka Tamstai. Anot tos pasakos, ne tas gudrus, kas pradėjo, ale, tas kurs pabaigė. E Tamstagi pabaigėi.

Kad bentgi sugrištu leidėjui išlaidos! Spėju Tamstą prikišus mažu—mažiausiai 1000 rublių. Rūpinsiuosi pagelbėti Tamstai. Apie tai rašiau jau.

Rusų jukinys aptilo truputi. Emė dirbti mašinos, pabirkai ir pačtai. Dabar Tamsta galėtumei siusti mano vardan maloniai pažadėtus „Sodžionių Teologijos“ egzempliorius; jie, regis, pasiektų mane. Zinoma, reiktų skrynę apdrausti (assekuruoti) ir tikrą adresą padėti. E tikras adresas yra šis.

Sunkiems daigtams:

Russie (Pussland) Kovensk. gub. st. Abele Radzvil. Kalkun ž. linija. Ks. Balvač.

Lengviems daiktams, kaip va: gromatoms, dublikatams etc. St. Dusiaty, Kovensk gub. Novoaleksandrovsk. ujezd.

Bischoffo agentas Bremene klaidingai parašė: Stancija naznačeniija Aleksandrovsk. Kad bent būtų pridėjęs Novo Aleksandrovsk. ir par tai skrynė paklydo ir tebeklaidžioja iki šiol. Dabar ji vėšia Ekaterinoslavsko gubernijoje. Ieškova abudu su ponu Heckemanu (agentas Bremene). Jeigu nesudegė drauge su stote, benerasiva.

Lik sveikas, gyvenk Tėvynės garbei!

J. Gerutis

1906 m. 14—27 Vasario

Dusetas.

29. V, 1906

Dvasiškas Tėveli!

Ka vien esi siuntes mano vardan ir kiek siuntes, viską gavau. Visi siuntiniai atėjo nekliudyti, tiktai pirmoji skrynja įgrebė mane ant 29 rublių i 8 kap. Bet čia kaltas Bremeno agentas, ne Tamsta.

„Pamokslus be Kunigo“ paleidžiu Senandorin 27—9 Kovo. Gaveš juos, pranešk, man bus ramiau.

„Kunigo Giminė“ išėjo iš Kauno Amerikon irgi nedabar. Kaune nutarė, būk ji užgaunanti kunigiją. Laukiame, kaip ji Tamstai išrodys. Jeigu ištikrųjų būtų opi, tuomet, žinoma, netiktu spaudai. Kunigas Dambrauskas apsilankė pernai pas mane ir skaitė ją. Sakė, kad esanti „nadobie“.

Yra kitas dalykas. Aš turiu parašęs maldaknygę, kurią paskyriau seniems žmoniams ir menkai regintiems. Ta maldaknygė privalo būti atspausta kiek begalint tirštomis literomis teip, kad kiekvienas žlibis galėtų skaityti, be akilioriu. Panaši knyga yra lenkiškoje kalboje.

Man regis, nieks teip gerai nepadirbs to darbo kaip Tamstos spaustuvė ir todėl, Tamstai sutikus, beneteks ir ją varyti už jūrių—marių? Teisybę pasakius, mūsų spaustuvių savininkai tikri apsisnargėliai. Gan jiem tokių didelių raidžių nesa, gan mašinu stinga.

Pridėsiu, juog rankraštis turi aprobatą Peterburgo Dvasiškos Cenzuros.

J. Gerutis

1906 m. Geg. 16 d.—29

1906. IV, 1906

Dvasiškas Tėveli!

Tamstos gromata — 7 kovo — gavau. „Sodžionių Teologijos vieną egzempliorių teipos esu gavęs, e antrojo — kokį sakais siuntes — dar ne. Kalendorių paėmiau iš Vilniaus Cenzuros. Cenzura uždraudė duoti jį žmonėms. „Žvaigždė“ ateina partrūkais. Nuo kun. Januševičiaus neturiu nėjokios žinios apie knygas.

Siunčiu „Pamokslus be Kunigo“. Linkiu Tamstai pelnyti. Tiktai pasirūpink apie gerą korektūrą. Pats numanai, juog knyga pilna spaudos klaidų nustoja vertės ir pažemina autorių bereikalo.

Kuomet paketinsi leisti antrą laidą mano veikalų, parašyk, aš pristatysiu pataisytus rankraščius. Žinoma, antra pataisyta laida visuomet bus geresnė.

Gavęs „Pamokslus“, duok man žinią, teži nosiu aš juos nepražuvus.

Skrynią su knygomis — pernai Tamstos paleista mano vardan — sugražinau iš stoties Alek-

sandrovsk, Ekaterinoslavskos gub. Uzmokėjau už jos kelionę 21 rublį ir 3 kap. Tatai, ką padarėtas kvaišas Bremeno agentas, p. Heckmanas, pastatęs klaidingai adresą!

Turėjau dar tris rankraščius ir buvau apsižadėjęs dovanoti juos Tamstai, ale pasiėmė šv. Kazimiero Draugija. Abejoju begu ji spaudins? Tai dėlto, kad mūsų dvasiška Cenzūra bijo lietuviškos terminologijos. Sulyg neranda veikale: Traicės, Žyvato, Pravadų ir panašių žodžių, tuomet rankraštis lieka numestas.

Per kanakokį stebūklą patvirtino Peterbuge mano Maldaknygė, „Aušros Vartai“, kurią dabar spaudinu Vilniuje. Paskyriau ją seniems ir menkai regintiems. Literos bus didžiulės ir tirštos, kad būtų galima skaityti be akiliorių. Rasi aš ir gausiu vilko poterius už tai, bet ką žmogus darysi, kad geruoju niekas nesidaro.

Emiau rašinėti „Nedėldienio Skaitymą“ apie s v e i k a t a. Bene bus tai paskutinis mano literatiškas veikalas darbas? Einu senyn ir akį eis silpnyn, prisieis pamesti plunksną nenoroms. Ačiu Dievui ir užtai, ką paspėjau parašyti brangiai Lietuvai!

Tamstos amžinas tarnas

J. Gerutis.

1906 m. Kovo 28—10

---

6. VII, 1906

Dvasiškas Tėveli!

Nesmagu man, kad Tamsta aptekai skoloms. Taigi, aš noriu paremti Tamstą bent kiek. Kad pabaigsi spaudinęs „Pamokslus be Kunigo“, paleisk Kaunan, Seminarijon kun. Januševičiaus vardan 1000 egzempliorių, e už tai aš užmokėsiu Tamstai 450 rublių. Tiek išeina pagal Tamstos gromatos rašytos 1 v. Birželio (40 kap. už knygą, 5 už transportą). Gerai padarei, kad nebrangini, veikiau išpirks.

„Apeigas“ ir „Sodžionių Teologija“ pertaisiau ir papildžiau. Kame prisieis leisti antra laida, nežinau. Rasi Tamsta nebnorėsi beužsiimti tuo pačiu darbu kitsyk?

Kaslink 100 rublių honorarijumo, aš pavedu juos Zvaigždės Redakcijai. Man užteks, jei man duosi tiek „Pamokslų“, kiek prisieina pagal Tamstos atskaitos. Mano dalį reikėtų pridėti prie ano tūkstančio, tegu sau eitų drauge, e aš atsiimčiau ją iš Seminarijos. Būtų neprošalį gauti ir „Kunigo Giminės“, jei bus gatava.

Gromatą paskirtą kunigui Januševičiui paleidžiau Kaunan ir prašiau, kad 30 rublių atiduotų Tamstai. Tamsta vargeti, e man jų neireikia

Sekretoriaus man nereikia, parašav brulioną bernaitis perrašo ir povisam. Pašalpos nereikalauju nėjokios ir neiškur. Užtenka visoko savo ir dėkavoju Dievui, bytik būčiau sveikas ir galėčiau tarnauti brangiai Tėvynei, Lietuvai. Išmestas iš klebonijos už lietuvystę ir už lietuvystę

pasodintas palaikėje altarijoje, turiu pakaktinai liuso laiko literatūros dirvai.

Su maldaknyge turiu abalga. Visos spaustu-
vės sakos neturinčios tokių didelių raidžių, **egį**
pirkti neesą verta vienai knygai ir vienam kar-
tui. Vilniaus Zavadskis turi panašias literas —
nors nekaip tirštas — ale reikalauja už 3000 egz.
800 rublių. Man regis, ir Tamsta neturi tokių
literu. Tatai nežinau, kuomi pasibaigs.

Zvaigždės neesu gavęs daugiau par 5, 6 nu-
merius. Siusk ją nesuvyniojęs, ale sulankstes
i n o k t a v o po tvirta banderole, bene ateis-
geriau.

Amžinas Tamstos tarnas.

J. Gerutis.

1906 Biržel. 26—6

---

21. VIII, 1906

Dvasiškas Tėveli!

Birželio 23—6 prašau Tamstos, kad paleistu-
mei Kaunan š. Kazimiero Draugijai 1000 egzemp-
liorių „Pamokslų be Kunigo“ ir kad pridėtumei
bent kiek „Kunigo Giminės“. Tikiuos būti gavęs
mano gromatą. Pagal Tamstos atskaitos prizadė-
jau užmokėti 450 r. Taigi šendien leidžiu pir-
mąją partiją 150 r. Kitiedvi paleisiu paeiliui.
Mat, pas mumus nėra galima siuntinėti po daug
dėlto, kad didesnę sumą tuojau pavagia. Gavęs
pinigus, pranešk, man bus ramiau.

Nebužilgo paleisui ir pataisytus veikalus: „Apeigas” ir „Sodžionių Teologija”. Apeigas padidinau, e Teologija perrašiau taip, kaip buvo kritikos nurodyta. Kaikuriuos dalykus perkėliau iš įžangos tamtikron vieton. Paskelbą perdalijau i du klausimu ir t.t. Regis, dabar bus gerai. Tiktai, Meldžiamasias, prižiūrėk korektą, kad nebūtų klaidų, kaip tai tikos su pirmąja laida. Negailėk egzemplioriu skaitliaus, ypač Teologijos, spaudink nors 5000, žmonės labai jos geidauja. Pastatyk kainą kiek begalint mažą, greičiaus išpirks ir daugiau pelnysi.

„Zvaigždės” gavau du numeriu vienoje dienoje 25 ir 26. Ačiū!

J. Gerutis

1906 m. Rugpjūčio 8—21

---

4. IX, 1906

Dvasiškas Tėveli!

Ką buvau žadėjęs, viską paleidžiau Tamstos vardan. Pinigu, 450 r., leidžiau partijomis po 150 r. Dvi išėjo laimingai, e trečiąją užklupo plėšikai miške krasai bevažiuojant. Atėmė vis ir korespondencijas sudraskė. Tame skaitliuje dingo ir mano „perevodas”. Krasos vyriausybė paėmė iš manęs kopiją, kurią ir ketina nusiųsti Senandorion. Bet tai, man regis, užtruks bent kiek. Baisus laikai Gudijoje! Vakare gūtiesi ir nežinai, ar rytoj bekelsi gyvas.

Paleidžiau teipos ir pataisytus veikalus. „Apeigoms“ pridėjau truputį, e. „Sodžionių Telio-giją“ perdirbau pagal kritikos nurodymą. Baž-nyčią perkėliau iš įžangos ant 39 lakšto, Tikė-jimą ant 296. Iš Biblijos — pagina VIII—IX—padariau du klausimu, nes vienas buvo perilgas. Daugiau liko visi daiktai po senovės, negu viena „Treybė“ bus nauja.

Gavau pamokslų dalį ir 2 egz. Kunigo Gimi-nės. Atspaudinta gan rūpestingai, korektū-ra puiki. Reikėtų, kad antros laidos būtų to-čia, kaip Pamokslai.

Jei prisieitų leisti kitkart „Siapus ir anapus grabo“, prašau prižiūrėti ortograpiją, ji nėra gera. Raidžių rinkėjai prikimšo visokių ženklų patiš nuo savęs, kurių negalėjo būti rankraštyje. Siuo-mi jie užtemdė tekstą.

Kaina mano raštų — ypač S. T. — pakilo iki 3 r. Tai liūdija geru laiku juos pasirodžius. Tamsta nešykštauk egzempliorių skaitliumi, antrą laidą leisdamas.

Tamsta gausi iš Kauno „Moterystę“ ir „Nekal-tybę“. Siedvi žmonėms nebus prieinamos, todėl pakaks atspaudinus po 500 egz.

Rengiu „Sveikata“. Bus apie 150 ranka ra-šytų arkužų. Rudenop bus gatava.

Dabar, D. T. lik sveikas ir gyvenk daug metų Tėvynės labui.

Tamstos amžinas tarnas

J. Gerutis.

1906 m. Rugs. 22—4

15, IX, 1906

Dvasiškas Tėvelis

Pinigus — 450 r. — paleidžiau. Rūgplytyje, rasi, būsi jau gavęs. Knygų dar negavau. Maldaknygę gražino iš Cenzūros. Palaukęs, parašysiu, ką daryti su ja. Kas link „Sveikatos“? Tamsta būk pakantrus, neprašyk iš Kauno. Kaunas jau apkirpo tuloje vietoje ir partai pamažino jos vertę. Mat, mūsų Nedėdienio Skaitymo Redakcija yra gan opi ir jai daug kas nepatinka, nors žiurint iš medicinos kertės nieks ten pikto nėra. Kad veikalas bus gatavas, tuomet pasikalbėsiva. Man regis, kad „Sveikatai“ — kaip ir kitiems mano rankraščiams — prisieis važiuoti Senandoriun. Iki Naujų Metų tikiuos suvisu priruošias spaudai. Užmokesnio neprašysiu, nes ne dėl pelno rašau.

Fotografijos duoti negaliu, bijau, kad neiškel-tumei manęs aikštėn, kaip jau kelissyk esi pada-ręs. Ne laudes hominem in vita sua. Lauda post vitam, magni-fica, post consummationem, quia tunc nec laudantem adulatione mo-vet, nec laudatum tentat elatio.

Kad „Zvaizgdė“ žūna tai aš nesistebiu nė kiek. Mūsų naminės gazietos irgi žūna. Tai raidžių rinkėjai streikuoja, tai redaktorius kalėjiman sodina, tai numerius konfiskuoja. Tinkās, kad par savaitę negauna nė vienos. Visi dejuoja, kas čia būsią iš to? Kas bus, kas nebus, e tuotaru didelė betvarkė!

Pranešk, ar gavai Apeigas ir Sodž. Teologija, kuriedvi seniai jau išsiunčiau.

Kopija nuo plėšikų sudraskyto „perevodo“ nuėjo Vilniun ir 105 r. Tamsta gausi iš tenai. Ar greitai gausi, negaliu pasakyti. Maskolijoje, kaip žinai, šalip amžinos betvarkės viešpatauja niekame taip uolai nevartojama formalistika, kuri este ēda visus piliečius. Jei interesas yra vertas skatiko, tat biūrokratija prirašo popierio už rubli, pakol pabaigia.

Likk sveikas

J. Gerutis.

1906 m. Rugs. 15 d.

---

9. X, 1906

Dvasiškas Tėveli!

Tikką paleidžiau Tamstai „Aušros Vartus“, pateko man „Ukininkas“ N. 49. Vai, kas apgarsinta jame.

Greitu laiku išeis iš spaudos Juozapo Zavadzkie lėšomis

maldaknygė

„Aušros Zvaigždė“

skiriama seniems žmonėms. Spaudinasi didelėmis juodomis raidėmis.

Kaip dabar Tamsta padarysi su manaja? Rasi pabijosi konkurencijos? Man regis, kad

spaudinti reikia, tik mažiau egzempliorių, saky-
sime 4, ar 5000. Juk yra įvairių — įvairiausių
maldaknygių ir visas išperka, kam kokia patin-
ka. Tamstos A. V. tuo gali būti geresni, kad
raidės bus tirštesnės už Zavadskio, o tai nemen-
kas dalykas. Aš mačiau Zavadskio raidės, jis bu-
vo pernai man atsiuntęs pavyzdį. Jos nėra nei
didelės, nei tirštos. Reklamuoja, žinoma, pasigyrė
bent kiek, kaip tai visados yra daroma.

J. Gerutis.

1906 m. Rugs. 26—9

Dusetas Kauno gub.

Pr. Man rodos, kad Zavadskis meluoja. Jis
gal dar nė nepradėjo spaudinti. Tam tarpu
gazdina, kad kiti nepradėtų.

---

28. XI, 1906

Dvasiškas Tėveli!

Man ėmė rūpėti, begu Tamsta būsi viską ga-
vęs, ką vien esmu siuntęs. Tokia ilga tyla nieko
gero nereiškia.

Formališkumas link paskutinės pinigų parti-
jos — 150 r. — pasibaigė. Šio mėnesio pradžioje
Varšuvos pašto tarptautinė Kontora išreikalavo
iš manęs kvitanciją, kurią buvau gavęs Dusetuo-
se, kuomet tuos 150 paleidau Amerikon. Regis,
dabar procedūrai bus galas, pinigus Tamsta tu-
rėsi paimti.

Indomu, kaip apsivertei su maldaknyge
„Aušros Vartai“?

„Zvaigždė“ leisdamas, pridėk“ Gorod Kovno.
Rasi ne taip klaidžios.

„Pamokslų“ 400 ir „Kunigo Giminės“ gavau.
Likk sveikas.

Kun. J. Gerutis.

1906 m. Lapkr. 28 d.

Dusetos.

A d r e s a s

Ką darysiva su „Sveikata“? Aš jau pabaigiau
ją. Veikalas išėjo „fin“, knyga bus storesnė už
„Sodžionių Teologiją“.

---

22. I, 1907

Dvasiškas Tėveli!

Ar esi mires, ar gyvas, ištikro nebesuprantu.
Leidžiau bent tris gromatas ir vis veltul

Man rūpi, ar Tamsta viską būsi gavęs, rasi
dingo kaikurie siuntiniai? E dingti galėjo, tokiai
betvarkei višpataujant Maskolijoje.

Siunčiau 4 rankraščius ir 450 r. Ar esi gavęs?
Jei ne, tuomet aš jie škosiu, kame jie prasmego.

„Zvaigždė“ ateina, bet labai nereguliariškai.
Kartais 2—4 numeriai vieną dieną, kartais par
mėnesį nė vieno. Rašyk Tamsta adresą masko-

liškai, tai bus geriau. Pačtos valdininkai dejuoja, jie nemoka angliškai skaityti. Adresas būtų gerai šitaip:

Russie, počt. st. Dusiaty, Kovenskoj gub.

Pabaigęs „Sveikatą“, dabar verčiu iš prancūziškos kalbos:

K a m a š e s m u k a t a l i k a s ?

Likk tuotaru sveikas

Tarnas J. Gerutis

1907 m. Saus. 9—22 d.

---

31. V, 1908

Maloni Redakcijai

„Zvaigždės“ 18 numer. radau, kad išėjusi antra laida „Sodžionių Teoliogijos“. Prašau atleisti man 1 egzempliorių, kaip jos autoriui, aš pažiūrėsiu, kaip antra laida išrodo. Man tai rūpi.

S. Kazimiero Draugija spiria mane, kad aš sutikčiau spaudinti Kaune antrą atvėję „Apeigas R. K. Bažnyčios“. Ar aš galiu tai padaryti? Ar nebūtų skriauda Tamstoms, kurie pirmąją laidą buvote pateikę?

„Paklydėlių“ gavau vieną tiktai knygutę. Bet kun. Milukas yra prižadėjęs skirti man tam tikrą procentą kaip „honorarium“. Teikkitės honorarium paleisti kunigui Dambrauskiui „Draugijos“ redaktoriui Kaune. Iš ten aš pasiimčiau kiek reikės.

Sudramatizojau „Kunigo Giminę“, kurią gaus Zvaigždės Redakcija. Jei patiks, prašau priimti, jei nepatiks, atiduokite gaspadinei puodams aprišti. (To rankraščio „Zv.“ redakcija negavo. Red.)

Tuom tarpu rašau apstu veikalą „Garbenio Nuomonės“. Bus tai išlukštenimas įvairių—įvairiausių religijos kibelių besipainiojančių čia ir kitur mūsų pagedusiuose laikuose.

Ką yra padaręs kun. Milukas su maldaknyge tirštomis raidėmis, paskirta seniems žmonėms? Nelaimel! Zavadskis užlindo už akių.

Linkiu Redakcijai viso labo,

Kun. J. Gerutis

1908 m. Gegužės 18—31

Koplyčia Jeriškė

Adresas ,

Russie, Kov. gub. poėt. st. Ramigala, Selo Jeriški.

---

5. X. 1908

Dvasiškas Tėveli!

Bus jau dveji metai, kaip aš nusiunčiau Tamstai pataisytas „Apeigas Rymo — Katalikų Bažnyčios“. Iki šiol Tamsta jų neatspaudinai ir, rasit, nespaudinsi.

Taigi, prašau sugražinti man rankraštį, ar bent pranešti ką ketini daryti. S. Kazimiero Draugija kelintą jau kartą klabina mane, kad ati-

duočiau jai, ale nesusirašęs su Tamsta aš nenoriu tai daryti. Jei lig Advento nesulauksiu iš Amerikos nėjokios žinios, tuomet spaudinsiu Kaune pagal brulioną, kuri tebeturiu pas save.

„Sodžionių Teologijos“ 1 egzempliorių gavau „Zvaigždė“ irgi gaunu retkarčiais.

Kun. J. Gerutis

1908 m. Rugs. 22—5

Adresas.

Russie, Kovensk gub. pašt. st. Remigala, Selo Jariški

---

25 II. 1909

Dvasiškas Tėveli!

Esi sugaišęs besirėdamas su „Kataliku“ ir su kitais nevydonais. Neturi laiko nei atsakyti, kas ką klausia.

Rudenį leidžiau gromatą į Tamstą, atsakymas dingo.

Dalykas tame. Ar galėtumei duoti už septynis šimtus maskoliškų rublių 8000 (aštuonias tūkstančias) egzempliorių „Rymo—Katalikų Apieigu“, antros laidos?

Tamsta anuomet sakeis, noris praplatinti savus išleidimus Europoje dykai. Septyni šimtai visogi nebūtų visiškai velti.

Ar sutiksi, ar nesutiksi, vis viena, pranešk man trumpame laike.

Antra, vertus, rasi leistumei š. Kazimiero Draugijai atspaudinti trečią laidą".

Aš Tamstą taip gerbiu, kad nepasiklausęs nenoriu nieko pradėti. Reikia tada mudviem kaip nebūtų susirašyti.

Prie 700 nieko nebegaliu pridėti, nes daugiau nebeturiu. Kaip sau nori, daryk. Prieš Kalėdas prikišau „Draugijai“ 480. Iš kurgi bebus, pats pinigų neairbu.

Kun. J. Gerutis

1909 m. Vasario 122—25

Adresas

Russie, Pošt st. Remigala, Kopličia Jariški,
Kovensk gub. Ks. J. Balvaču.

IS KUN. K. VALAICIO KORESPONDENCIJOS.

Kun. Kazimieras Valaitis, gimęs Sūklių kaime. Alvito parapijos, Vilkaviškio pavieto 19 d. Spalių 1866 metais. Mokinosi Naumiesčio pradinėj mokykloj, kur anuomet (1876) mokytojavo aušrininkas Petras Arminas — „Aušros“ Trupinėlis, paskui Mariampolės gimnazijoje, kurioje išėjęs šešias klases iškeliavo į Varšavą ir čia vienus metus lankė politechnikos mokyklą. Mariampolės gimnazijoje susibičiuliavo su Kaziu Prapuolėniu (vėliaus Petrapiilės prelatu — rašytoju) ir Vincu Kudirka — vėliaus „Varpo“ redaktorium. Vengdamas tarnybos rusų kariuomenėje iškeliavo Amerikon ir atvyko į Detroitą. Čia anuomet buvo kuriama lenkų seminarija. Kazys Valaitis mokino tos seminarijos pirmuosius auklėtinius matematikos, literatūros ir klisasikų, kartu pats mokinosi teologijos. 1889 m. išvestas į kunigus vikaravo prie šv. Vaitiekaus lenkų bažnyčios, paskui nuskirtas klebonu Hillyards, Mich., paskui Parisville. Atsirdus Detroito žymesniam skaitliui lietuvių 1908 metais 9 d. gegžio išsirūpino iš vyskupo oficialį leidimą kurti lietuvių parapiją, kuriai vėliaus pats vyskupas John

S. Foley nuskyrė vardą šv. Jurgio. Po 4 metų sunkaus klebonavimo prie šv. Jurgio lietuvių bažnyčios kun. Kazimieras dėliai sveikatos pasirinko Seserų felicitjiečių kapeliānijā. Dabar gyvena nuosavuose namuose 4133 Jose Campau gatvės, laikydamas šv. mišias vyskupijos sufragano Fergens bažnyčioje. Žemiaus talpiname keletą laiškų iš kun. Valaičio korespondencijos:

A) Du kun. M. Juodišiaus laiskų.

Freeland, Pa. d. Rugsėjo 1887 m.

Mielas mano Berneli!

Teip tai gerai — nors trumpai, ale tankiai parašyki apie save, kad vienoj žemėj gyvendami, nors po vilkų žinotume, kaip kožnas iš mus gyvenam. Jau kad pradėjai, tai laikykis drąsiai, o būk pievnas, kad Tavo primicijos pamokslą rėšiu, kokio da Amerikas nog laiko Kolumbo negirdėjo. Nes žinau, kad už tai manes joks žemkis nepasodys į skylę.

Freelande dabar apipuolė mane iš visų pusių bizniai. Radau čionai skolas, bažnyčia da be altoriaus, be suolų ir be kunigiškų drabužių, — neradau jokios klebonijos ir tt. Na, tai kaip sau pradėjau? Pirmiausia komitetą išvariau kiaulių ganyti, paėmiau viską į savo ranką, nušluosčiau nosį kasieriui, kurs daug pinigų parapijos

suvogė ir da vogti norėjo, — o pats visus reikalus vestie pradėjau. In kelias dienas pažinau advokatą, mulorių, malorių, visokius kitus meisterius, perėmiau formas kontraktų ir kitus reikalus, o tai vis kaip prie bokšto Babel su vienu šnekėdamas angliškai, su kitu vokiškai, arba prancūziškai, su kitais ungariškai ir visaip. Ale prie to ar žinai ką suvisai nenusibosta man. Jau keliem skolą išmokėjau, arnotų pargabenau iš Naujorko — sklepas jau gatavas, o prieš žiemą jau tupėsiu joje. Namas pagal mano planą ir rissunką. Suderėjau altorių už \$500, (savo išmislorymiškai). Ale tokio altoriaus tai nebus kito Amerike, kad tik teip padarytu, kaip forma parodo. Pinigus pats kolektavoju, arba pažnočiju kolektorius, duodamas jiem pavelijimą ant popieros su pečėčia. Matydami žmonės tai, sako: „Tik šits kunigas nė nepailsta, ale jau dabar tai kiba bus kas iš tos mūsų bažnyčios“. Giedot jau pradėjau mokyti, ale bėda, kad gero nėra organistos. Baigk greičiau savo mokslą, o eik še pas mane už vikarijušą, tai yra už tikrą Berną, tai dvieje greičiau viską suriktuosime. Iš Frelando dviejų adynu ne važiuoju į Plymouthą, o į Hazletoną, kun. Abromaitis yra prabaščium, tai pėkščias nueini į adyną. Iš to supranti, kad ne nuobodu čionai.

Ar ne žinai, kas dedas su Pijnšu Pavilčiu? Man rodo, kad būtų gerai čionai ji pargabenti.

O dabar prašau Taves, padaryk man du daiktus. Girdėjai pievnei iš „Wienybės Lietuwniku“, kad aš pirkau Frelande lotą (plečių) (28x150 feet) už \$300 ir išleidau ant loterijos.

Kas bus viršaus, eis ant Bažnyčios. Užtaigi ar negalėtum parduot kiek tikieta po \$1, arba mažu turi tenai koki pažvstama, kuris teip galėtų padaryti? Atrašyk. — O antras dalykas toksai. Reikia man kanečnai gaspadinės, o eiriškės jokios neimsiu. Jieva Grajacku atsakė: „Tai jeigu žinočia būtų gerai, tai eičia, ale jegu ne, tai kur aš pasidėčia“. Taigi parašyk į Pijušą ir nurašyk į ją gromatą nog saveęs, pasakydamas tikrą teisybę, kad jai ir rojuj prie obuolių nebuvo teip gerai, kaip čionai bus. Nes bus sau visa pone, o kad ne norėtų būti tai, (keli žodeliai neišskaitomi. Red.).

Man labai gerai, kad ji ateitu, nes galėtų ir barščių išvirti ir giedoti bažnyčioje. Ant rešto jau ji man prižadėjo tikrai ir prisiekė, — tai aš buvau pievnas ir kitos ne ieškojau. Atmyk ir tą mažu Tavęs paklausys. Aš dabar perdaug reikalų turiu ant savo galvos, kad da turėčia. pilnevot gaspadine ir viską nog jos laikyti po raktu. Deltogi kanečnai turiu gauti tokia, kuri niekad nemislys manes apvogti ir pabėgti, kaip jau vieną kartą padarė su k. Varnagiriu eiriške.

Na su Die tuo tarpu: ale atsimyky susitaisęs spragila, parašyk nor į mane, o aš Tau danešiu ką nors apie mano medžiojimą, kuri dabar pradedu.

Tavo.... Tavo.... kiba gaspadorius ar koks paibelis —
K. Motiejus.

Ar k. Dambrauskis nereikalauja daugiau mokytoju į Seminariją?

Pijušas tegul rašo į mane gromatą pagal šitą adresą: North America Dr. M. Yodyshoos — Rector St. Casimir Church — Freelande, Pa.

Freeland, Pa. d. 16 III 88.

Mano miel's Berneli!

Turėdamas daugelį vieokių reikalų, neatsime-
nu gerai, ar aš atrašiau ant Tavo paskutinės gro-
matos, ar ne. Žinau, kad prašei tada, idant Tau
atsiusčia kiek pinigų. Ale jokių spasabu negalė-
jau: nes mažu girdėjai, pas mus buvo per 6 mė-
nesius s t r a i k a s, per kur visi žmonės išsi-
skirstė ir aš per tą visą česą gavau del savės tik
7 dolierius pensijos, o dochodų jokių nebuvo.
Deltogi važinėdamas aplinkui, kur tik žmonės
užprašydavo klausytie spaviednės, uždarbiauau,
kaip galėjau. Dabar da tik pradeda dirbti ir
žmonės rinktis. Būčia galėjęs gauti daug geres-
nių vietų, ale norėjau parodyt, kad aš galiu per-
leisti ir šlektą česą. Reikia da biski kantrybės,
o čionai bus labai gera parapija: nes del angleka-
sių darbas čionaj labai lengvas ir uždarbys geras.
Prie to vieta man patinka (yra kur medžioti),
oras ir vanduo labai sveikas, — susiedija su k.
Abromaičiu suvisai artyma — galime tankiai
pėkšti susieiti: o ant mašinos kaštuoja tik 18
centų į Hazletoną. Man rodos, kad patiks ir Tau
kada atvažiuosi pažiurėt. Namai jau gatavi, tik
da langai ir durys iš vidaus neaptaisyti. Kaip tik
atšils, pabaigsiu ir pradėsiu juose gyvent. Ale
ar žinai ka, — Jieva nenori atvažiuoti. Rašė man
apie tai senis Prapuolenis. Durna, ir čysta dur-
na — čionai būtų tikra ponia ir turėtų visokią vi-
gadą. Jeigu kada rašysi, tai užkalbink ją da viena
kartą.

Minavejai man apie kandidata ant organistos. Imčia jį su didele ukvata, tik parašyk man apie jį daugiau — ką jis vertas, ar moka iš natų giedoti ir ar galētu mokyt giedot. Duok man apie tai ko no greičiausia atsakymą, jeigu da jis neturi kur vietos. Zinai mano notūra, tai gali jam pasakyt, kad prie manes vargo neturės.

Kitą kart daugiau parašysiu. O dabar pasilik sveiks

Tavo tikras prietelis

K. Motiejus

K u n . A . B u r b o s l a i š k a s .

Plymouth, Pa., 21 II 91 m.

Meilingas Vientauti!

Jeigu turėsi pakvietimą nuo Philadelphios lietuvių į jų uždėtą parapiją, susimildamas neatsisakyk, bet važiuok drasiai, o viskas bus gerai. Juk ir aš pradžioje nedaug turėjau parapijonų (ir šią dien neperdaug), vienok pastatėme savo bažnyčią. Kaip patys lenkų kunigai man nesyki pasakojo, jog lietuviai ant bažnyčios yra daug dosnesni už lenkus. Kaip rašo gromatoje, tai arcivyskupas pavelyjės pirkti bažnyčią ir nori dėl jų rasti lietuviška kunigą. Zinoma jieško jis gero ir tikro lietuviško kunigo. Aš jiems rašiau,

Kad pas tave šauktusi, kadaigi, kaip matau, esi tikras Lietuvos tėvynainis. Sisiimildamas neat-sisakyk nuo to!

Daug labų dienų!

Kun. A. Burba ;

---

a) Shenandoah, Pa., March 2 1891*)

Kunigas Kazimieras Walaitis

Brangus Geradėjau Shenadorio Lietuvninkai tikrai pastanavijo atsitraukti nuo lenku parapijos, 20 dieną February buvo komitetas pas biskupą ir gavo nuo jo atsakymą, kad gali, pinigus rinkti ir žemę pirkti, o jisai duos jiems kunigą. Mus yra mislis, kad jūs galėtumėt būt mūsų didele pamačia, jagu apsiitumėt būtie mūsų prabašcium. Mes girdėjom jus esat užprašyti į Philadelphia, bet jūs buvote mūsų misli permainę.

---

b) Senadoris diena 10 Siejo 1889 mete

Mielas Kunigėli!

Gromatą Jūsų rašytą 30 Gegužio gavau. Visad yra akyvų daiktų žinios tapusios vietose tose, kur yra mūsų žmonelių; bet judėjimui reikalu

---

*) Nedabaigtas laiškas, rašytas ant Meluskey & Son General Merchandise 103 E. Center St. Shenandoah „letterhead“.

Senadorio Lietuvių, žinksniai tikybos, mažai visai kam yra žinomi, išskiriant tuos, kurie tą veiklą kėravoje. Vienokei pagal Jusų kunigėli gromatą, kurioje prašote, idant daneštie apie reikalų judėjimą mūsų miestelyje, pastanavijau dėlei Jusų akivybės viską parašytie teisiai. Visiem yra žinoma jog Lietuvių ir Lenkų mūsų mieste yra nemenkas būris, terp kurių yra septynios draugystės (Susaidės), kuriose vyrai prigulėdami tankei pradeda apie bileką pasirūpintie; teip tai ir mūsų miesto Draugystės matydamos, kad reikalai tikybos juda menkiaus už apjuoktų ungarų, susitarė apie nekuriuos reikalus pasirūpytie... ir teip kapinės yra reikalingos, kurias Draugystės nori nupirktie. Skala yra reikalinga kanečnai, jaigu mes norime idant mūsų ipėdiniai nepamestu Lietuvystės arba Lenkystės. Kunigas tikras lietuvninkas yra mūsų parapijai teip reikalingas kaip lietus išdžiovintoj dirvoj. Draugystės visos išrinko po du sūnariu iš kožnos, idant tuomi reikalu kėravotūsi: išrinkti sūnarei arba delegatai pirmiausia nuvėjo pas kunigą Lenarkevičių kai po pas vietinį vadovą vieros apie tą viską pasirodavyti. Visa roda ir prašymas pasiliko atmesta ir Lenarkevičius nenori apie nieką žinoti. Kapines patikrino, kad yra reikalingos, bet kad Draugystės nusipirktų už savo kasos pinigūs, o ant Lenarkevičiaus aprašytų. Draugystės teip nenori: jaigu savo kasos pinigais perkasi tą žeme, tai rokuoja ir valią ant tos vietos turėtie, ant ko Lenarkevičius joku būdu neapsiėmė. Kunigą kitą vėla Jis nenori, išsitarė; kad Makanojus būt po

Jo valdžia, tai tada reikėtų ir kito kunigo O Makanojus kada buvo po Jo valdžia; tada nenorė ane girdėt. Išrinkti delegatai matydami, kad jokios rodos su Lenarkevičium nėra, tada nusidavė su prozba pas Vyskupa, kuris priėmęs Jų prazbą prižadėjo patsai būti Senadoryj vedlug to reikalo, bet praėjo jau apie du mėnėsei, o apie buvimą Vyskupo anie girdėt. Rašė ir antrą prazbą ant ko jokio atsakymo nėra. Žmonės didžiais dyvais dyvyjasi iš teip silpno judėjimo reikalų vieros. Mūsų mieste gali labai užtekti ir dviem kunigams maisto, o ir prie maisto, bet dabar vienas Lenarkevičius viską apglėbęs laiko. Dienoje Jurginių buvo nobaženstva Draugystės po tuom vardu, ant kurios tai buvo užprašytos visos Lenku ir Lietuvių Draugystės Senadorinės: ir vienu tik vyrų prigulinčių į Draugystes prisipildė pilna bažnyčia. O kiek da nepriguli į Draugystes (jai dešimta dalis susiraše prie Draugš.). Žodžiu sakant Lietuvnikai Senadorio didią Lietuvišką parapiją gali tverti, bet kunigą neužleidžia Lietuvį teip Lenarkevičius kaip ir Vyskupas, ir tokiu būdu mūsų Lietuvnikai čion nei terp driubotu miglu driunyja, reikaluose vieros savo; po užstojimui Lenarkevičiaus prabaščium mūsų parapijoj negirdėjo nievienas žmogus prigulinti pamokslą savo kalboje ir Lenarkevičius kožną kunigą Lietuvį neapykantoje turi. Ir jeigu mūsų žmonės susigriebtų sau Lietuvį kunigą, ūmu čėsu turėtų skyrium nog Lenarkevičiaus ir bažnyčią. Daugybė žmonių visai liko be Velykų spaviednės, ba jeigu neturi šešis arba penkis dolerius tada negali prie jo artintis.

Kaip Jūs klausėte apie iškalą, tai aš Jums to dabar patikrinti negaliu: bet apie tai trūsa eina. Jūs klausėte ar gali tai būti toji škala naudinga parapijonams? tas ir labai naudinga. Sendie kaip matyti ant vaikų Lietuviškų čion augančių, tie moka skaityti o ir nekurie rašyti angelskai, o savo kalboje nieko nežino; daugumas vaikų jau beveik išbėga iš kalbos savo tėvų, ba vatuliuoje ne taip kaip reikia įmaišydami svetimas tarmes. Maži vaikai pagal tikrą protą privalo visad išmokti raštą savo: o po tam tropys ir angelską. Jeigu čia reikalai pradėję krutėti neatneš nau- da, o ir liksis be skutko, tai lengvai galima tikė- tis, kad Lietuvystė Amerike tolimesniam čese iš- nyks ir pražus. susimaišius tarp svetimtaučių dings nei dėmai ore. Reikalai vieros jaigu taip čionai visad tūnės ir tokius kunigus kaip mūs dabar Lenarkevičius Senadoris turės, tikrai ga- lima tikėtis, kad į Lietuvystę įkels koja kitoki iš- pažinimai, ba dabar žmonės laikosi tuose pamoki- nimuose, kokius įgijo prigimtoje Lietuvoj nog kunigų, ir mažumėje nog tėvų, o šandie čion taip jaunuomenė kaip ir suuagę nieko negirdi budi- nančio širdį Dievop.

Jūs kunigėli gana galite numanytie rakalin- gumą čion škalos. Argi čionai visad plauks kuni- gai iš Lietuvos? ten yra jų tiek kiek reikia, o čionai žmonės visad dauginasi, vaikai Lietuvių priauga. Užtesą jeigu būtų škala, kurioje jaunuomenė gautų mokslą savo kalboje, tada galima tikėtis, kad raetūsi vaikinių geros valios, kurie čio- nai gimę ir auge, galėtų būti vadovais dvasiš-

kais žmonių Lietuvos arba savos tautos... bet kaip škalos nebus tai negalima tikėtis iš tarp mūsų nieko gero idant galėtų (Kelios eilutės neišskaitomos. Red.)

Tiesą rašė Jumis švogėris, ba iki šiam čėsui labai blogai ėjo darbai, apie mus stovėjo daugumas kasyklų ir varginga buvo žmonėms gautie darbo.

Aš esu labai džiaugsmingu, jog Jūs kunigėli jau baigiate mokslą Seminarijos ir neužilgio galėsite šelptie žmones savo žodžiu Dievo. Klausiu aš Jūs kaip ten pas jus atsiskyrė nog bažnyčios? kas galėjo būtie per priežastis Lenkams? Kalesinskas kiba buvo kunigu. Būkite teip geri parašykite daugiau žinių jūsų krašto, o aš danešiu Jumi, kaip einasi pas mus. Beje parapijonai Lietuviai Lenarkevičių neužkenčia. Prie pabaiagos liekuosi sveikas ir linksmas ko ir Jums širdingai pasiliecevodams Jūsų gerai ir loskavai pomiečiai.

Kazimieras Radzevičius.

KA KALBA APIE „ZVAIGZDES“ LEIDINIUS LIETUVOS ŽURNALISTAI SAVO SPAUDOJE.

I.

Kauno dienraščio „Ryto“ N. 15 (2062) prelatas
A. Dambrauskas rašė:

„PIRMIEJI AMERIKOS LIETUVIŲ PROFESI-
JONALAI IR KRONIKA. (Iš kun. A. Miluko
paskaitų). Tomas I. Pranaičių Julės
leidinys, „Zvaigždės“ spauda, Philadelphia, Pa.
1929 m. 250-12 in-8.

Amerikos Lietuvių gyvenimas mums maža
težinomas. Jis apsuptas tam tikru slaptinumu
šydu. Mes tiek težinom, kad jis labai skirias nuo
mūsiškio Lietuvoj. Bet koks jis yra iš tikrųjų,
apie tai mes artimesnio supratimo neturim. To-
dėl privalome būti ypatingai dėkingi tiems rašy-
tojams, kurie Amerikos lietuvių gyvenimą parodo
tikroje šviesoje.

Vienas tokių rašytojų yra kun. A. Milukas.
Jis daug metų yra išgyvenęs Amerikoje, klebona-
vęs ne vienoj Amerikos lietuviškoj parapijoj, da-
lyvavęs įvairiose Amerikos Lietuvių organizaci-
jose. Todėl jam yra gerai žinomas netiktai Ame-
rikos lietuvių gyvenimas, bet ir jų įsikūrimo is-
torija. Turėdamas surinkęs tai istorijai daugybe
žinių, kun. Milukas yra nekartą jomis naudojėsis
savo paskaitose apie mūsų išėviją. Dabar tos

paskaitos išelna atskiriomis knygomis. Leidžia jas žinomoji mūsų rašytoja, Amerikos „Žvaigždės“ bendradarbė, plė Julė Pranaičiūtė. Aukščiau minėtoji knyga — sudaro kun. A. Miluko paskaitų I-ji tomas. Jame daugiausia kalbama apie Amerikos „profesionalus“. Profesjonalais autorius vadina žmones, turinčius tą ar kitą profesiją, amatą, ar užsiėmimą. Dėlei to skaitytojas ras čia įdomių žinių ne tik apie pirmuosius Amerikon atvykusius kunigus, redaktorius, spaustuvinius, rašytojus, daktarus, bet ir apie pirmuosius siuvėjus, kurpius, barzdaskučius, krautuvninkus, bankininkus ir kitokius biznierių.

Labai įdomios ir istorijos pirmųjų Amerikoje lietuvių bažnyčių. Jos buvo įkurtos bendrai lietuvių ir lenkų lėšomis, bet lietuviams neilgai tėtoko jomis naudotis, nes lenkai jas sau pasisavinę ir lietuviai vėliau gavo statydinti savas atskiras lietuviškas bažnyčias. Taip buvo Shenandory, Samokine ir kitur.

Šalia lietuviškų parapijų steigimo, autorius aprašo ir pirmųjų Amerikoje lietuviškų draugijų įsikūrimą. Čia puola akin faktas, kad daugiausia tų lietuviškų draugijų — turi vardą Sv. Kazimiero Draugijų (pav. Brooklyne, Bostone, Čikagoje, Waterbury, New Yorke, Pittsburgė, Plymouthė ir k.). Tai parodo Sv. Kazimiero populėrumą amerikiečių lietuvių tarpe.

Vėliau tos draugijos susijungė į vieną „Visų Liet. Kat. Dr-jų Susivienijimą Amerikoje“.

Autorius savo veikale elgias kaip tikras istorikas. Jis netiktai faktus paduoda, bet ir kitų paduotus patikrina ir klaidingus atitaiso. Todėl nė vienas būsimoji mūsų išeivijos istorikas negalės apsieiti be šio sąžiningai sustatyto kun. A. Miluko veikalo.

Jis įdomus pasiskaityti ir šiaip jau lietuviams neamerikiečiams, nes parodo, kaip prasti, be-moksliešiai kaimiečiai lietuviai, atvykę Amerikon, įsikūrė, prasigyveno, tapo prekybos įmonių, spaustuvių, bankų savininkai.

O jau kas mano Amerikon ar kitur dangintis, tie būtinai turėtų atidžiai perstudijuoti šį veikalą, kad svetur nuvykę nebedarytų tų klaidų, kurių yr darę seni emigrantai.

Už šios knygos parašymą ir jos išleidimą gerb. autorius ir garbi leidėja yra verti iš mūsų visuomenės susilaukti nuoširdžios padėkos. Nes užfiksuodami savo rašiny žymią mūsų išeivijos gyvenimo dalį, yra patarnavę ne vien išeiviams, bet ir apskritai mūsų tautos istorijai. Būtų geistina, kad panašūs veikalai netrukus pasirodytų ir apie mūsų išeiviją kituose kraštuose, k. a. Kanadoj, Argentinoj, Brazilioj, Pietų Afrikoj ir kitur.

A. Jakštas.

II.

Kultūros žurnalo „Vairo“ recenzentas S. Merkelis 1931 m. N. 1-me rašo:

SPAUDOS LAISVES IR AMER. LIET. ORGANIZUOTES SUKAKTUVES. Antra laida. Pranaičių Julės lėšomis A. Milukas and Co., Philadelphia, Pa. 782 — 8 nž. psl. 15 — 23 cm.

Kun. A. Milukas yra vienas iš kruopščiausių lietuvių literatūros medžiagos rinkėjų Amerikoje. Jis nepraleidžia nė vienos progos nė vienerių sukaktuvių apie jas plačiau nepakalbėjęs ar neparašęs. Daug jis įdomios lietuvių literatūros medžiagos yra paskelbęs „Zvaigždės“ žurnale. Pats buvęs aktingas spaudos draudimo gadynės veikėjas jis daugiausia ir rašo apie tuos laikus.

Sioje knygoje taip pat daugumas straipsnių yra kun. A. Miluko parašyti, daug medžiagos iš jo archyvo paskelbta. Tai gi su šia knyga verta susipažinti kiekvienam lietuvių literatūros ir kultūros istorikui. Ji bus įdomi ir šiaip jau lietuvių inteligentui pasiskaityti.

Pirmiausia susipažinkim su knygos turiniu. Daug medžiagos yra apie šiuos mūsų literatūros ir spaudos veikėjus: Valančių ir Daukantą (9—63 p.; 315—319 p.), kun. Martyną Sederevičių ir jo padėjėjus (63—107 p., 254—257 p.), Petrą Kriaučiūną (151—170 p.), Kazimierą Jaunių (171—187 p.), S. Gimžauską (183—201 p.), Joną Jablonskį (202—205 p.), kun. Ad. Grinevičių—Jungtą (206—240 p.), Juozą Ložinskį (320—322 p.), Dr. P. Matulaitį (323—368 p.), ir Martyną

Jankų (404—414 p.), Yra trys straipsniai ir apie mūsų spaudos draudimo gadynės katalikiškosios literatūros kilimo centrus (Kretingos vienuolyna, Zemaičių ir Seinų kunigų sem.): Kretingos vienuolių kalinių darbuote (241—253 p.), Sv. Kazimiero Draugijos pradžia (287—291 psl.) ir Seinų seminarija (373—403 p.). Toliaus seka bendro pobūdžio straipsniai apie spaudos draudimą ir kovas dėl lietuviškųjų raštų — Lietuvių spaudos uždraudimo dokumentai 122—134 p. mūsų draudžiamosios literatūros keliai (135—150 p.), J. O. Sirvydo Iš mūsų knygos kovų fronto (atsiminimai apie kontrabandnešius (265—286 psl.). Dar yra keletas mažesnių straipsnelių apie spaudos draudimą ir trumpai paminėtas Dydysis Vilniaus Seimas (292—297 p.).

Toliau reikia paminėti iš Amerikos lietuvių gyvenimo pora straipsnių — „Tėvynės Mylėtojų Draugija“ (418 — 424 p.) ir Amerikos lietuvių pirmieji profesionalai (425—695 p.). Šis pastarasis straipsnis gana ilgas ir duoda daug medžiagos Amerikos lietuvių gyvenimui nušviesti ir Amerikos lietuvių veikėjams pažinti.

Daugumas šios knygos straipsnių yra paskaitos, skaitytos įvairių sukaktuvių proga. Toms paskaitoms medžiaga semta daugiausia iš kan. dr. J. Tumo, prof. Biržiškos, prof. kun. Aleknos ir kitų raštų. Taigi, kun. A. Miluko raštai kompiliacijos retkarčiais paįvairintos jo paties atsiminimais. Žinoma tie jo raštai yra skirti Amerikos lietuviams, todėl jų praktiška reikšmė yra didelė. Mūsų, lietuviams, kun. A. Milukas daug įdomes-

nis ten, kur jis duoda naujos, dar niekur ne-
spaudintos medžiagos. Pav., rašydamas apie dr.
P. Matulaitį arba 1904 m. korespondencija (Iš
„Zvaigždės“, ir „Dirvos Žinyno“ archyvo) (706
—750 psl.). Daugumas šios knygos straipsnių
jau yra buvę išspausdinti kituose žurnaluose
(daugiausiai „Zvaigždėj“), laikraščiuose ir atski-
romis knygelėmis. Žinoma, tas faktas rodo, kad
kun. A. Miluko raštai yra mėgiami ir skaitomi..

Knygos turinį pajvairina daug mūsų literatū
ir lietuviškos spaudos platintoju fotografijų.
Be to, keliolikos rankraščių faksimilės, taip pat
dailiai išspausdintos.

Šio veikalo kalba palyginti daili ir graži.

III.

„Lietuvos „Aidė“ V. B-nae. 1931 m.. 12-me
rašo:

AMZINAS PAMINKLAS SPAUDOS DRAUDIMO LAIKU DARBUOTOJAMS.*)

Apie mūsų vargų ir kovų dėl spaudos laikų
jau nebe vieną knygą turime parašytą. Rašė
apie tai kan. J. Tumas, rankiojo atsiminimus P.
Ruseckas, išleides du tomu „Knygnešio“, esama
nemažai ta tema rašinių ir kitų autorių (A. Jakšto,
A. Rucevičiaus, Pr. Mašjoto ir k.) Bet nei viena
tų knygų savo turiniu nėra nušvietusi Amerikos
lietuvių vaidmens tautiniame lietuvių atgimime.
Šio rašinio autoriui, beviešint neseniai lenkų

---

*) „Spaudos laisvės ir Amer. liet. organizuotės sukaktuvės“, Ant-
ga laida. Pranaščių Julės lėšomis. A. Milukas ir Co., Philadelphia, Pa.

okupuotame Vilniuje, bežiūrinėjant L. Mokslo Draugijos archyvą, puolė į akį vienas išidėmtinas piešinys jame atvaizduotas schematiniai apibrėštas Lietuvos žemlapis, kurį apšviečia trys šviesos šaltiniai: vienos iš užjūrio — tai Amerika, kitas iš užnemunio — tai Tiltzė, ir trečias iš vidurio Europos — tai Sveicarija.

Tas schematinis planas, buvęs vienas iš eksponatų tarptautinėje parodoje Paryžiuje, reg. 1898 m., (1900 m. Red.), sako daug nemalonumų padarė rusų valdžios atstovams, nes užsienis pamatė, kad tik iš svetur apšvietos spinduliai Lietuvą tepasiekė.

Kalbamajam plane Amerikos apšvietos spinduliai nubraižyti visų riškiausiai — ir, berods, tai pilnai atatiko anų laikų padėti. Salia tiltziškės kontrafakinės literatūros, daugiausia spaudinių į Lietuvą iš Amerikos buvo gabenama, nes ten ir knygos ir laikraščiai laisvai buvo spaudinomi.

Spaudą atgavus ir Lietuvos gyvenimo sąlygoms besikeičiant, tas Amerikos lietuvių spaudos vaidmuo ėmė nejučiomis mažėti ir šiaudien visuomenėje mažai kas beatmena anuos lietuvių tautai sunkiuosius laikus, kada mūsų užjūrio broliams teko Lietuvos švietėjų ir tautinės samonės kėlėjų vaidmenį vaidinti. Darbas buvo varomas visų išvien: ko nepajėgė čiabuviai ar Mažosios Lietuvos talkininkai, tai atliko užjūrio broliai, teturėdami prieš akis vieną tikslą: laisvą ir laimingą tautos ateitį.

„Spaudos laisvės...“ autorius ir leidėjai, suprasdami anais laikais nuveiktų darbų visiems

atmintiną svarbą, parūpino kapitalinį veiklą, kuriame lygiai Lietuvos, lygiai Amerikos lietuvių kontrafrakcinis veikimas plačiai nušviestas. Veikalo turinys sudarytas nesilaikant nei chronologinės tvarkos, nes tai, ištikrųjų sunku buvo įvykdinti: jame daug randame atsiminimų, biografijų, net atskirų studijėlių. Dėl tų priežasčių „Spaudos laisvės... ir t. t. sukaktuvių“ knyga tenka ne monografija (kaip iš jos vardo galima būtų spėti), bet rinkiniu brangintinos mūsų kultūros istorijai medžiagos, tikrai kruopščiai surankiotos ir rūpestingai sutvarkytos.

Viso knygoje yra bemaž 800 puslapių teksto, suskirstyto atskirais straipsniais — viso apie 60. Pakaktų tų straipsnių pavadinimus išrašyti, kad įsitikintume, jog „Spaudos ir t. t. sukaktuvių“ knygos turinys tikrai įdomus. Bet šiuo atveju tai būtų per ilgą ir persunku. Todėl, manding, pakaks nurodyti labiau išidėmitinas rašinių rūšis, užtinkamas aprašomoje knygoje. Pirmučiausiai — „Spaudos ir t. t. sukaktuvių“ knygoj daug vietos paskirta atsiminimams apie vysk. M. Valančių ir joje darbų aprašymams. Tokių rašinių knygoje randame šešis. Toliau, minėtini pluoštai žinių apie garsųjį knygnešį ir knygnešių autorių kun. Sederevičių, apie Petrą Kriaučiūną, apie Kazimierą Jaunių, apie šv. Kazimiero dr-jos pradžią, apie Didįjį Vilniaus seimą, apie d-rą P. Matulaitį, apie Seinų kunig seminariją, apie „Aušros“ laikus, apie M. Jankų, apie d-rą J. Sliupa, apie kun. Juškevičių, „Amerikos Lietuvių Kronika“, apie iševiją, apie kun. A. Burba, apie L. Mokslo Dr-ją ir t. t.

Pabaigoj turiningo ir vairaus teksto eina gausis ir įvairus rankraščių faksimilių skyrius, kuriame randame atvaizduotų d-ro J. Basanavičiaus, A. Jakšto, Geručio, Serno, Totoraičio, Civinsko ir k. rankos raštą.

Skaitytojų patogumui, norint kuria nors viena tema atsidėjus pastudijuoti, gale knygos pridėti trys sąrašai paminėtų laikraščių, knygų ir raštų sąrašas, paminėtų įstaižų sąrašas ir paminėtų vietų sąrašas.

Zodžiu, „Spaudos laisvės ir t.t. sukaktuvių“ knyga tai dar platesnis ir išsamesnis, negu „Knygnešiai“ ir kiti raštai veikalas amžinas paminklas spaudos draudimo laikų darbuotojams kultūros dirvoje pastatytas. Vien, kas prikiština šiai tikrai brangiajai knygai — tai kalbos ir rašybos nevienodumas. Kalbą pataisius, autorių individualybė, rasit, nebūtų nukentėjusi, o skaitytojui parankiau būtų buvę. Iliustracinė dalis ir spauda irgi gražesnės galėjo būti.

IV.

PRELATAS DAMBRAUSKAS APIE „VIEŠNAGĖ SEŠTOKUOSE“.

Prnaičių Julės Viešnagė Šeštokuose. Autorės lėšomis, Philadelphia, Pa., 3654 Richmond str., 214 psl. m. 8.

Žinomas mūsų rašytojas ir veikėjas kun. A. Milukas 1923 metais yra pavedęs šios knygos autorei aplankyti jo senutę matiną, gyvenančią Šeštokuose. Pildydama šį prašymą, autorė tais pat metais atvyko Lietuvon, aplankė ne tik Šeštokuose gyvenančius kun. Miluko gimines, bet pabuvojo ir Kaune ir Klaipėdoj ir mūsų pajūrio kurortuose, visur atidžiai domėdamasi Lietuvos žmonių gyvenimu,

susidariusia nauja valstybės tvarka, jos gerumais ir netobulumais. Turėdama didelę stebėjimo dovaną autorė iš tos kelionės prisirinko daugybę įvairiausių išpūdžių, kuriuos šioje knygoje trumpais bet gyvais bruožais ir aprašo; kaip kino filmoj slenka čia vienas po kito įvairiausi tipai. Štai neišauklėta storžievė pikčiurna majorienė, nei ačiū nesakanti už padarytus jai patarnavimus; štai jauna sveika ir sumani dzukaitė bevažiuojanti kelintą kartą Kaunan į Norkaus kontorą laivakortės atsiimti ir vis jos negaunanti, nes kontoros tvirtinimu, jos brolis dar nevisus pinigus už laivakortę teatsiuntęs; štai kun. Miluko senutė motinėle savo laiku uždraustas knygas slėpusi, žandarus nugirdžiusi, jų suareštuotą kunigą išvadavusi ir daug daug savo amžely gražių darbelių nuveikusi. Neužmirštas ir autorės bendradarbis — patsai kun. A. Milukas. Jo nuopelnai spaudos draudimo ir karo metu gana plačiai ir teisingai nušviesti. Primintas ir kun. Miluko įskundėjas Amerikos lietuvis; dėliai to įskundimo Amerikos valdžia per visą karo laiką buvo uždėjus kun. Milukui sunkią pareigą — visus spausdinamus savo raštus versti angliškai. Kiek per tai be reikalo sugaišta laiko, kiek tiems vertimams išleista pinigų, sunku ir apsktyti. Gerai padarė autorė, kad to, dabar Kaune gyvenančio lietuvio išdaviko nepareiškė vardo. Nes žinant, kas tai padarė, sunku būtų buvę susilaikyti nespjovus jam į veidą.

Idomus taipgi autorės pasakojimas ir apie Salemono Banaičio jaunystę ir jo narsius uždraustų knygų platinimo būdus.

Palangoj autorė susitinka su įdomiu, bet nekoku lietuvis amerikietės tipu. Duoda charakteristiką ir dviejų nesimpatingų ponių ministerienių. Be reikalo tik priduria iš jų gyvenimo smulkmenų, iš kurių norinčiam nesunku atspėti ir kas jos pačios per vienos. Aš bijaus, kad čia nebūtų per daug sutirštintos varsos. Tikrumoj tos ponios ministerienės gal nėra jau taip peiktinos, kaip jos šioj knygoj nupieštos.

Autorės atpasakotas karininko pasakojimas apie mūsų kariuomenės organizavimo pradžia būtų ne pro šalį paskaičius ir mūsų prokuratūrai. Jai priderētu, kad ir vėlai, padaryti teisybę ir kariuomenės bei valstybės skriaudiką tinkamai nubausti.

Išvestų šiame veikale tipų galeriją papildo dar lietuvis bolševiko daktaro šeimyna ir dvi komisarės žydaitės. Autorė gina Lietuvą nuo šių dviejų šmeižtų, bandydama įrodyti, kad Sovietų „rojus“ toli nėra taip gražus, kaip jiedvi mono, bet, žinoma, jų neįtikina.

Netrūksta čia ir panegirikų kai kuriems Lietuvos veikėjams, k. ė. A. Smetonai, generolui Naševičiui, A. Jakštui ir k.

Būdama pati amerikietė, autorė nepaliko nepalietus ir Amerikos lietuvių santykių su naujai susikūrusia mūsų valstybe. Ji tei-

singai nušviečia iš vienos šalies nepamatuotas lietuvių amerikiečių pretenzijas, o iš kitos — ir mūsų buvusių valdžių nemokėjimą suprasti teisingus tų pačių amerikiečių interesus ir savo nedovanotinu biurokartzizmu kliudžiusiu jiems pirktis žemės sklypelį ir susikurti kokią pramonės įsteigėlę. Ji tiesiog piktinasi tuo, kad mūsų valdžios už auksą greit duodavusios leidimus įvažiuoti Lietuvon iš Rusijos įvairiems nelietuviams, palaikantiems pas mus rusų kalbą ir simpatizuojantiems rusų bolševizmui, ir net nesigailėdavusios jiems šiltų vietelių valdžios įsteigose ir pačioje kariumenėje, o savo broliams amerikiečiams neparodžiusios nė pusės to palankumo. Rusų kalba mūsų karininkų tarpe atrodo autorei nepakenčiama anomalija. Jį klausia, argi neatsirandą protestų prieš tą rusicizmą. Ir gauna atsakymą, kad protestantų būta, bet už savo narsumą jie gavę „netikėtą paaugštinimą zuikių šaudyti provincijon“. Tai buvo autorės rašyta 1923 m. Reikia tikėtis, kad dabar nei panašūs protestantai, nei tokie paaugštinimai nebėra jau reikalingi.

Nemažai šioj knygoj patiekta ir asmeniškų autorės sumanymų, projektų, pasiūlymų. Pav. tiek amerikiečiams, tiek Lietuvoj gyvenantiems mūsų broliams ji siūlo laidotuvių ir paminklų išlaidas sumažinti iki minimumo, o sutaupytas tuo būdu sumas paversti stipendijomis mokslus einančiam jaunimui šelpti. Lygiai įdomus ir kitas autorės projektas. Pastebėjus, kad mūsų jauni rašytojai terašo daugiausia beprasmius futuristiškus niekus, ji išreiškia sumanymą — sukurti atskirą fondą premijoms už veikalus, parašytus mūsų tautos istorijai bei gyvenimui nušviesti k. š. už dailias istoriškas apysakas, tautiškus epus ir p.

Labai įsidėmėtinas ir trečias gerb. rašytojos pasiūlymas apie mūsų valdininkų atostogas. Ikšiol jų dauguma veržias į mūsų pajūrio kurortus. Ten nuvykę, o neturėdami užtektinai lėšų, jie gyvena blogiausiose sąlygose, per tai tos atostogos jų sveikatos visai nepataiso, o jų biudžetą visai suardo. Taipgi autorė ir pataria valdininkams vykti atostogoms į kaimą pas savo tėvelius be gimines. Ten ras ir sveiką orą ir valgi, o išlaidas sumažins gal daugiau negu per pusę. Taip beatostogaudami valdininkai nenutoltų nuo liaudies, geriau suprastų kaimiečių vargus, galėtų aukščiau pakelti jų valstybišką susipratimą ir šiaip jau daug gera kaimui padarytų. Mintis sveika, graži, verta plačiai paskleisti valdininkų, ypač žemesniųjų, tarpe.

Ne vienoj šios knygos vietoj paliesta ir lietuvių amerikiečių gyvenimas. Ypač įdomiai nupiešti Amerikos lietuvių klebonų santykiai su parapijiečiais. Pasirodo, lietuviai visur linkę į opoziciją. Neturėdami savo lietuviškų prezidentų, ministerių, kuriuos galėtų kri-

tikuoti, peikti, mūsų broliai amerikiečiai visą savo opozicijos energiją nukreipia dažniausiai prieš savo kleboną, ypač kai jis kuriam laikui išvažiuoja atostogų. Nekieno nebekliudomi opozicionieriai pavaro tuomet taip energingą agitaciją, kad klebonui iš atostogų sugrįžus, parapijiečiai nebenori jau nė klebonijon įsileisti. Dėliai to dauguma klebonų amerikiečių ir vengia važiuoti atostogų. Dalykai keisti, bet patvirtinti faktais.

Šioj savo trumpoj recenzijoje, aš, žinoma, toli gražu ne visą teatpasakojau šios knygos turinį. Skaitytojas ras joj daug ir kitų įdomių žinių ir pastabų. Ji skaitos tikrai kaip apysaka, nors čia nėra nieko kas būtų prasimanyta bei iš piršto išlaužta. Autorė nefantazijuoja, bet piešia tikrą gyvenimą, vietomis gal net per daug atvirai vilkdama aikštėn ir tokius dalykus, kurie gal geriau būtų buvę bent kiek pridengus.

Turinio įdomumui prilygsta veikalo kalba. Ji gyva, daili, turtinga išsireiškimais. Filologai pedantai, žinoma, rastų ne vieną prikištiną dalyką. Mes pasitenkinsime čia tik pažymėję vieną nelabai vykusį būdvardį asmenis,io, asmeniai, viet. asmeninis, asmeniškai. Netaisyklingai taipgi rašo autorė paojus vieton pavojus (slg. lot. žodj pavere).

Autorė yra išleidus šj veikalą savo lėšomis. Pelną iš jo ji skiria savo brolio a. a. kun. Justino Pranaičio vardo stipendijai įkurti prie Lietuvos Universiteto.

Reikia tikėtis, kad šią taip įdomią knygą ir taip simpatingam tikslui išleistą, mūsų visuomenė greitai išgrobstys. Ji verta kiekvienam mūsų inteligentui perskaityti.

A. Jakštas.

(1928 „Lietuvos Aide“ N. 104 — VI — 11 d.)

V.

„Lietuvos Aidas“ XII 29 d. N. 269.

LAISVOSIOS LIETUVOS ATLANKYTU.
Iš Pranaičių atsiminimų. Autorės
lėšomis „Zvaigždės“ spaustuvėje, Philadelphia,
Pa. 1928. 357 psl. gr. in. 8.

Autorė trejopai laiminga: vieną, kad galitoli-
mas keliones atlikti; antrą, kad moka tose ke-

lionėse daug ko pastebėti ir savo įspūdžius dailiai aprašyti; trečią; kad savo kelionių aprašymus gali „savo lėšomis“ taip puikiai išleisti.

Siame naujame savo veikale autorė teikia žinių apie savo kelionę iš Amerikos Lietuvon. Iškeliauja ji 1922 m. gruodžio mėn. Laimingai perplaukus okeaną ir su dideliu vargu pervaziavus per Vokietiją, pačiam Kūčių vakare pasiekia ji Kybartus, o pirmą Kalėdų dieną atvyksta Kaunan.

Būdama karšta patriotė, ji tarianti galėsianti čia pasilsėti, pasidžiaugti nauju lietuvių gyvenimu, nauja mūsų valstybės tvarka. Deja, skaudžiai apsigaua. Pasamdytas stoty vežikas nesugeba surasti nurodytos gatvės ir namų. Pati Lietuva sutinka ją, kaip ir kitus brolius amerikiečius, šaltai su biūrokratišku formalizmu, laiko ją svetimo krašto piliete, vargina ją ilgais „meldavimais“ ir po ilgų baladonių teisduoda jai leidimą gyventi Lietuvoj t i k v i e n a m m ė n e s i u i.

Matydama mūsų naujo valstybės aparato netobulumą ir net nedovanotiną kvailumą, ji tariasi patarnausianti ir amerikiečiams lietuviams ir pačiai anų laikų mūsų valdžiai aprašydama su visomis smulkmenomis tikrai idiotišką tuometinę pasų ir „meldavimosi“ procedūrą.

Tuo savo aprašymu ji tikrai atkeršija ne tik už savo, bet ir visų brolių amerikiečių vargus ir pažeminimus, patirtus Lietuvos policijos įstaigoje. Bet būdama teisinga, ji neužmiršta pažymėti ir išimtis: vieną geraširdį valdininkėlį ir vieną

„džentelmoną“ — policininką, parodžiusi kur kas daugiau proto ir taktą, negu jo viršininkai.

Nemazėsnio nemalonumo patiria autorė ir anų laikų Kauno pašte, atėjęs atsiimti jai adresuoto siuntinio. Čia rusiškai kalbanti valdininkė iškelia abejojamą net autorės lytį, dėl to, kad jos amerikietiškamė pase buvo parašyta Julė Pranaitis, o ne Pranaičiūtė.

Bet autorė — kieto būdo. Ji nugali visas kliūtis, gauna leidimą gyventi Lietuvoje, kiek jai reikia, aplanko žymesnes jos vietas, pamato lietuvių gyvenimą tiek laikinoj sostinėj, tiek ir provincijoj. Visus savo išpūdžius ir patyrimus ji surašius siunčia Amerikos „Zvaigždei“ atskirais laiškais, o dabar tuos laiškus krūvon surinkus, išleidžia atskira knyga.

Beskaitant ją, atgyja, lyg kino filmoj, visas 1923 metų Lietuvos gyvenimas. Stai tų metų užgavėnės su visokiais koncertais, vakarais, o ypač baliais, kur įvairiausi svaiginamieji gėrimai, ypač šampanas, liejasi, kaip iš „gausybės rago“ ir kur šokta lig 6 val. ryto. Vienas tų balių (Ukio Banko) autorės žiniomis prarijęs ne mažiau 25,000 litų!

Stai vėl 16-o Vasario šventė, su jos iškilmingomis pamaldomis, demonstracijomis, kalbomis, iliuminacija ir „suktinių“ ne vietoj. Stai III-jo Liet. Katalikų Kongreso posėdis su kun. Krupavičiaus kalba, kurioj jis barė klebonus, kad taip „svárbaus reikalo nenori suprasti ir neduoda savo arklių agitacijos reikalams“ (60 psl.).

Toliau eina Lietuvių laivyno vėliavos pašventinimas, lydymas mūsų eksporto statistika ir nurodymų nuostolių dėl neturėjimo savo laivų. Ne užmišta ir gegužės 1 d. šventė pasibaigusi milicininko Zitinevičiaus nušovimu. Paminėtos ir jo laidotuvės, kuriose dėl vidaus ministerio Olekos pasivėlinimo, gedulinga procesija turėjo laukti ištišą valanda.

Bet ir čia negalas. Štai dar III Seimo atidarymas, štai visokios gegužinės, štai įvairios tragikomedijos dėliai butų stokos. Štai abejingos visuomenės liūdnas vaizdelis, šta ištisa savaitę laively laikomas nuskendęsio garlaivio mašinisto lavonas, teleistas palaidoti tik tuomet, kai priplaukos žydai ėmė skūstis dėl nepakenčiamo dvokimo... ir t.t. ir t.t.

Autorė visur parodo pastabumą, sugebėjimą greit orientuotis mūsų santykiuose, o taipgi ir nemaža civilinės drąsos. Kur reikia, ji pasako tiesos žodį ir Lietuvos valdžiai ir mūsų jaunimui ir karininkams ir patiems žydams. Kas autorei atrodo tiesa, tą ji ir pasako atvirai nesistengdama tiesos vynioti į bovelną.

Taigi šis veikalas yra visiems rekomenduotinas ir skaitytinas. Mūsų puristai ras čia be abejo ne vieną prikištiną kalbos dalyką. Bet kam rūpė turinys daugiau, negu kalba, tas autorės amerikietiškuo beveik nepastebės.

Kas aukščiau pasakyta, liečia vien I-ją šio veikalų dalį (1—127 pls.), nes antrąją jo dalį sudaro „Viešnagė Seštokuose“, kuri jau seniau buvo mano recenzuota „Lietuvos Aide“. Prijungimas tos

antrosios dalies prie autorės atsiminimų ne tik nenkenkia autoriui, bet anaipol jo vertę žymiai padidina, nes gautas iš čia 1923 m. Lietuvos vaizdas tampa kur kas pilnesnis ir realyjiškesnis.

A. Jakštas.

PRANAICIU JULES ISLEISTOS KNYGOS.

Amerikos Lietuvių Pirmieji Profesijonalai ir Kronika. (Kun. A. Miluko paskaitos) T. I.	\$2.50
„ „ „ „ „ Tomas II.	2.00
Amerikos Lietuvių Kronika (Iš kun. A. Miluko paskaitų)	3.00
Apie kun. Adomą Grinevičių (Kun. A. Milukas)	10
Daktaras Petras Matulaitis. Kun. A. Miluko paskaita	25
Delko mūsų katalikiškoji spauda silpnutė? Kun. A. Miluko referatas	10
Iš Kelionės po Europą ir Aziją. Parašė Pranaičių Julė. Su paveikslais, audeklo apdarais	2.25
Kun. Martynas Sederevičius ir Jo padėjėjai A. Milukas & Co. leidinys	50
Kun. Kazimieras Jaunius (Kun. A. Milukas)	10
Kun. Silvestras Gimžauskas. (Kun. A. Miluko)	10
Laisvosios Lietuvos Atlankytų. Iš Pranaičių Julės Atsiminimų	2.50
Lourdes'o Sv. P. Marijos Mėnuo. Vertė Pranaičių Julė	50
Ne Mieste Laimė. Pierre L'Ermite. Pranaičių Julė-vertimas	1.00
Petras Kriaučiūnas (Kun. A. Miluko)	15
„Spaudos Laisvės ir Amerikos Lietuvių Organi- zuotės Sukaktuvės“ – didžiulės knygos sudarytė iliustracijų ir dokumentų fotografijų —	5.00
Audeklo apdarais su aukso antspauda —	6.00
Laiškai iš Ispanijos Pranaičių Julės	1.00
Viešnagė Seštokuose Pranaičių Julės	2.50
Vyskupo Valančiaus Darbai (Kun. A. Miluko)	50

“AUŠROS” 40 METŲ SUKAKTUVĖSE

(Atspauda iš “Žvaigždės”)

Štai tu, anot “Tėvynės” ir “Draugo” istorinių knygų Pirmosios Dalies įtampa:

1) “Aušros” įkurėjas apie vysk. A. Baranauską. To paties — 2) “Aušros” genezis. 3) Aušrininkai rašytojai, pasak šliupą ir Totoraitį. 4) Turčiniškio eilės “Aušrininkams”. 5) (J. Pranaičiūtė Apie prof. Volterį. 6) Prof. Volteris “Aušros” 40 metų sukaktuvių paminėjimui. 7) Pirmojo “Aušros” numerio ir kitų žymesnių — viso 40 puslapių fotografijos. 8) “Musų Karionių Metų” skyriujė laiškai: Dr. J. Basanavičiaus, Dr. J. Gaidžio ir S. Kušelevskio ir Dr. V. Kudirkos. Vieno Dr. Basanavičiaus laiško fotografiška fascimile (4 puslapiai). Paveikslai I-je dalyje: Namai, kur S. Daukantas gimė, Dr. Basanavičiaus namai Bulgarijoje. Dr. Basanavičius--1893 m. Vysk. A. Baranauskas, Broliai Juškevičiai: kun. Antanas ir prof. Jonas; A. J. Višteliauskas, Dr. J. Šliupas, Jurgis Mikšas, Martynas Jankus; Jubilėjinis Aušrininkų paveikslas: inž. Petras Vileišis, P. Matulionis, Dr. J. Bulota, V. Palukaitis, prel. K. Prapuolenis, J. Jablonskis, Dr. J. Basanavičius, A. Jakštas, Al. Fromas-Gužutis, kun. J. Lideikis-Mažutis, K. Sakalauskas-Vanagaitis, J. Mačys-Kėkštas, Pr. Vaičaitis, prof. K. Jaunis, Petras Kriaučiūnas, Peterburgo lietuvių grupėje, kun. S. Gimžauskas, prof. S. Volteris, M. Davaina Silvestravičius-Wewersys-Žaltys, prel. J. Maciulevičius-Maironis, Dr. P. Pietaris, Dr. J. Šliupas, Gerutis-kun. Balvočius, J. Adomaitis-Šernas, Dr. V. Kudirka, Vaižgantas-Tumas, Kmitas-kun. K. Urbanavičius, kun. A. Jusaitis ir Saulės kursų įkurėjas — prel. A. Olšauskas.

KAINA UŽ ABU TOMU DU DOLARIU.

**Tos knygos gaunamos lietuviškų laikraščių
redakcijose ir knygynuose arba pas**

**A. MILUKAS & CO.,
3654 Richmond St., Philadelphia, Pa.**

“AUŠROS” 40 METŲ SUKAKTUVĖSE

Antrosios Dalies Įtampa

1) “Aušros” Paminėjimui — Jono Kriaučiuno; 2) XIX Amžiaus Pabaigos Musų Dainiai — L. Šimučio, “Garso” redakt.; 3) Ginamosios Literatūros Platintojai (su paveikslais: Vysk. M. Valančiaus, Jurgio Bieliako ir Kun. Miluko, P. Mikolainio, J. Kriaučiuno, Dr. P. Matulaičio, Dr. Bagdanavičiaus, Kun. Bulvičiaus, And. Dubinsko, Kunigų: M. Miežinio, A. Vienužio, V. Juzumavičiaus, Kl. Kozmiano, P. Šilinskio, J. Katėlos, J. Žebrio, V. Dargio, A. Staniukyno, J. Naujoko, A. Civinsko, M. Gustaičio, Duobos, J. Totoraičio, A. Jusaičio, M. Šedvydžio, (Vyskupo) Jurg. Matulaičio, J. Davidavičiaus; toliaus agr. Totoraičio, J. Česnos, J. Kačergio, Pr. ir A. Matulaičių, A. Daniliausko, S. Kušelevskio, P. Mikalausko); 4) “Aušra” ir Musų Prieteliai Svetur — J. O. Širvydo, “Vienybės” redaktoriaus (su paveikslais: J. O. Širvydo, J. J. Kraševskio, K. Skirmuntaitės, L. Kondratavičiaus ir T. Norbuto); 5) Tautos Atbudimas — Kun. A. Miluko; 6) Spaudos Platinimas Dzukijoje — S. E. Vitaičio, “Tėvynės” redaktoriaus; 7) Vysk. Valančiaus Intaka — Kun. N. J. Petkaus; 8) P. Mikolainio Prityrimai; 9) “Aušros” Intaka (anot Vaižganto); 10) Amerikos Lietuvių Leidėjai — J. Pranaičiūtės, “Žvaiždės” redaktorės (su paveikslais: J. Pranaičiūtės, J. Paukščio, A. Olševskio ir kunigų: A. Miluko ir V. Varnagirio); 11) “Aušros” Pasirodymo Priežastys — Dr. Šliupo; 12) Jurgis Bielinis (Bieliakas); 13) Ex-Prezidentas A. Smetona apie Maironį; 14) Vilkutaitis, “Amerikos Pirtyje” autorius apie Aušrą; 15) Maironio žodžiai Prie Basanavičiaus Paminklo; 16) Baigiant Darbą.

KAINA UŽ ABU TOMU DU DOLARIU.

Tos knygos gaunamos lietuviškų laikraščių redakcijose ir knygynuose arba pas

**A. MILUKAS & CO.,
3654 Richmond St., Philadelphia, Pa.**

ŽVAIGŽDĖS' KNYGYNE GAUNAMOS KNYGOS

Apeigos Rymo katalikų Bažnyčios. Lenkiškai parašė kun. J. Lunkevičius. Vertė Gerutis. Antra laida, 188 pusl.	.60
Antanukas. Apysaka B. Pruso. Vertė Selimas. Antra laida. 40 pusl.	.15
Algimantas arba Lietuviai 13-ame šimtmetyje. Istoriška apysaka. Parašė Dr. V. Prietris. Penki tomai, 488 pusl.	2.50
Anima Villis. Marės Radzevičiūtės apysaka. Jono Montvilos vertimas. Antra laida, 162 pusl.	.75
Bajoro Vuošvis. Apysaka iš lietuvių gyvenimo. Parašė Jonas Kmitas. 63 pusl.	.15
Biurokratai. Apysaka iš paskutinių atsitikimų Lietuvoje. Parašė Jonas Kmitas. 79 pusl.	.25
Fabiolė arba Bažnyčia Katakumbose. Kardinolo Wiseman'o. Vertė Vytautas. 354 pusl.	1.00
Gyvačių Karalius ir kitos apysakėlės. Parašė Ksaveras Vanagėlis. 31 pusl.	.10
Iš kelionės po Europą ir Aziją. Parašė Pranaičių Julė. 380 pusl., 102 iliustracijos (paveikslai), audeklo apdarais	2.25
Skuros apdarais, paauskuotais kraštais	3.50
Iš daktaro pasakojimų. Rudens diena. Sulaukė. Parašė Šatrijos Ragana. 69 pusl.	.25
Išvakarės gret Lemano ežero. Parašė kun. M. Morauskis. Vertė Gerutis. 172 pusl.	.75
Išpažinties Istorija. Prancuziškai parašė kun. A. Guillois, vertė kun. A. M. Milukas. Antras leidimas 1916 m.	.50
Kova ties Žalgiriais. Istoriška drama keturiuose aktuose. Parašė Savasis (Dr. V. Pietaris). 31 pusl.	.25
Kunigo giminė. Parašė J. Gerutis. 68 pusl.	.20
Kaip Elziutė praleido Šv. Jono dieną. Parašė P. D. 63 pusl. ..	.20
Krasauninkas—Laižybos—Dievo žmonės. Parašė Ksaveras Vanagėlis. 28 pusl.	.10
Kun. Dr. M. Gustaičio, Du laišku iš Kelionės	.05
Kun. Dr. M. Gustaitis.....	.5
Laisvės Metu. Apysaka iš paskutinių atsitikimų. Parašė Antanas 1908 m. 187 pusl.	.75
Laiškai iš Kelionės po Palestiną. Kaštais kun. Antano Miluko. 94 pusl.	.50

Užprašymus ir pinigų "ŽVAIGŽDĖ" 3654 Richmond St.,
adresuokit: Philadelphia, Pa

ŽVAIGŽDĖS' KNYGYNE GAUNAMOS KNYGOS

Lietuviškas Albumas. Dalis I. Istoriškos ir šiaip jau Lietuvos vietos. Parengė ir išleido kun. A. Milukas	.75
Lietuviškas Albumas. Dalis II. ir III. Lietuvos raštininkai, žymesni vyrai ir tipai. Parengė ir išleido kun. A. Milukas	1.50
Lietuviškos Pasakos. Spaudon parengė Dr. J. Basanavičius. 262 pusl.	2.00
Mercier Kardinolo gromata apie Patrijotizmą ir Išlaikymą	.05
Moterystė ir šeimyna. Iš vokiškos kalbos vertė J. Gerutis. 41 pusl.	.50
Mūsų Socijolistai. Apysaka iš „Kudlamečio“ atsitikimų. Parašė Jonas Kmitas. 57 pusl.	.15
Melagių Dėdė. Vaizdelis iš Dzukų gyvenimo. Parašė Ksaveras Vanagėlis. 27 pusl.	10
Nekaltybė. Iš vokiško vertė J. Gerutis. 89 pusl.	.25
Ne Mieste Laimė. Prancuziškai parašė Pierre L'Ermite. Lietuviškai vertė Pranaičių Julė. 206 pusl.	1.00
Našlaičiai. Likimas tulos šeimos. Vertė P. Str. 81 pusl.	.15
Pasikalbėjimas Giesmininko su Lietuva. Vyskupo A. Baranausko Eilės. Kaina	.05
Pasakyk Matušei, Agnieška, Ant Garlaivio. Tris Šatijos Raganos apysaka.	.15
Pradžia ir išsiplėtimas Katalikų Tikėjimo. Parašė Vyskupas M. Valančius. 235 pusl.	1.00
Paklydėliai. Kun. J. Geručio. Antras leidimas.	.10
Pikta Dvasia. Latviškai parašė Rudolfas Blaumanis. Lietuviškai vertė Ildargas. 72 pusl.	.25
Patrimpo Laiškai. Kun. Miluko leidimas 1907 m.	.60
Šventųjų Gyvenimai. Skaitymai kiekvienai metų dienai. Su paveikslais. Spaudon parengė kun. A. Milukas. visi 4 tomai	3.50
Drutais audeklo apdarais	4.00
Skuros apdarais	5.00
Skuros apdarais, paaukuotais kraštais	5.50
Šiapus ir anapus grabo. Parašė J. Gerutis. 210 pusl.	.60
Susiskaldėliai. Vaizdelis iš mūsų sodiečių gyvenimo. Parašė J. Gerutis. 62 pusl.	.20

Užprašymus ir pinigų „ŽVAIGŽDĖ“ 3654 Richmond St., Philadelphia, Pa. adresuokit:

ALP 227

„ŽVAIGŽDĖS“ KNYGYNE GAUNAMOS KNYGOS

Sodžionių Teologija. Parašė J. Gerutis. Gražiausia lietuviška kalba šioje knygoje išdėstytas visas Katalikų Teologijos mokslas. 285 psl.	1.00
Trumpas Katekizmas	.10
Vaičiūčio Eilės. Su velionio plačia biografija ir paveikslu. 157 psl.	.75
Valdimierius. Apysaka. 47 psl.	.10
Pergyventos Valandos (Karvojaus Laiškai). Parašė K. A. K. 140 psl.	.60
Jonukas Karklynas eina Lietuvos pažintu. Parašė Prietėlis. 47 psl.	.20
Socijalistai Kas jie? — Iškur atsirado? — Ko nori? Parašė Dr. A. Civinskas. 124 psl.	.15
Gera Išpažintis Verta šv. Komunija. Kun. P. Saurusaičio. psl. 68	.10
Satrijos Raganos, Saulei nusileidžiant, Iš mūsų karionės, Kalėdų Vakarais. 62 psl.	.15
„Aušros“ 40 Metų Sukaktuvėse. 1883 — 1923. (Perspaudinta iš 1923 m. Gruodžio Mėnesio „Žvaigždės“). 261 psl.	2.00
Lietuvių Tautos Istorija ir Dabartiniai Siekiniai Tautišku Atžvilgiu. Parašė kun. Antanas Jusaitis. 112 psl.	.75
„Žvaigždės“ 1922 metų kompletas	\$2.50
„Žvaigždės“ 1921 „ „ „	2.50
„Žvaigždės“ 1920 „ „ „	3.00
„Žvaigždės“ 1919 „ „ „	3.00
„Žvaigždės“ 1918 „ „ „	3.00
„Žv.“ 1917 „ „ „	3.00
„Žv.“ 1916 „ „ „	3.00
„Žv.“ 1915 „ „ „	3.00
„Dirvos Žinyno“ kompletai	3.00
Keliolikos metų „Žvaigždės“ kompletai \$5 kiekvienas.	

Užprašymus ir pinigų adresuokit: „ŽVAIGŽDĖ“ 3654 Richmond St. Philadelphia, Pa.